

SPIS TREŚCI

I.	CEL, ZAKRES OPRACOWANIA, PODSTAWY PRAWNE, ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE.....	3
	I.I. Zakres opracowania.....	3
	I.II. Cel programu.....	4
II.	FORMA.....	9
III.	POŁOŻENIE GEOGRAFICZNE.....	10
IV.	HISTORYCZNE DOMINANTY PRZESTRZENNE – ZABUDOWA HISTORYCZNA.....	17
V.	ZAKRES PRAWNY OCHRONY OBIEKTÓW ZABYTKOWYCH NA TERENIE ŻOR.....	18
	V.I. Obiekty zabytkowe wpisane do rejestru zabytków „A” województwa śląskiego.....	18
VI.	KATALOG OBIEKTÓW – KUBATURA I MAŁA ARCHITEKTURA.....	22
	VI.I. Tabela obiektów – kubatura.....	24
	VI.II. Tabela obiektów – mała architektura.....	30
VII.	WYTYCZNE URBANISTYCZNE.....	36
	VII.I. Wytyczne konserwatorskie.....	36
VIII.	OBIEKTY OKREŚLAJĄCE PRZESTRZEŃ HISTORYCZNA I KOMPOZYCYJNA MIASTA.....	38
	VIII.I. Tabela obiektów – urbanistyka i kubatura.....	38
	VIII.II. Tabela obiektów – mała architektura.....	41
IX.	WNIOSKI I PROPOZYCJE DO PROGRAMU OCHRONY ZABYTKÓW MIASTA ŻORY.....	43
X.	TYOLOGIA ZABYTKÓW NIERUCHOMYCH.....	47
XI.	TYOLOGIA „MAŁEJ ARCHITEKTURY”.....	52
XII.	RAMOWE WYTYCZNE KONSERWATORSKIE DO PROGRAMU OCHRONY OBIEKTÓW I ZESPOŁÓW PRZESTRZENNYCH O SZCZEGÓLNYM WALORZE ZABYTKOWYM.....	55
XIII.	PROGRAM OCHRONY ZABYTKÓW A STRATEGIA ROZWOJU GMINY.....	62

XIII. I. Zamierzenia miasta.....	62
XIV. TABELA – DANE O OBIEKTACH WEDŁUG GMINNEJ EWIDENCJI.....	68
XV. ARCHEOLOGIA.....	136
XVI. SPISY.....	137
XVII. Spis ilustracji.....	137
XVII. LITERATURA.....	138

I. CEL, ZAKRES OPRACOWANIA, PODSTAWY PRAWNE, ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE

Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta Żory opracowany został na lata 2008-2012. Jego powstanie i przyjęcie w postaci uchwały Rady Miasta Żory wynika z zapisów ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568), zwanej dalej „Ustawą o zabytkach”.

Jak stanowi to ustawa o zabytkach jego zapisy będą podstawowym narzędziem władz miasta w realizacji wszelkich przedsięwzięć wynikających z zapisów prawa, zapewnienia niezbędnych środków i narzędzi, aby umożliwić jego wykonanie w latach 2008-2012. Po okresie jego obowiązywania będą przedmiotem oceny stopnia jego realizacji i weryfikacji celem przyjęcia kolejnego.

I.I. Zakres opracowania.

Program obejmuje obszar miasta Żory (w granicach powiatu grodzkiego ustanowionego 1 stycznia 1999 roku) obowiązujący w dniu jego ustanowienia.

Podstawą dla sporządzenia niniejszego programu było opracowanie – zgodnie z zapisem art. 21 w/w ustawy – ewidencji obiektów zabytkowych na obszarze administracyjnym miasta Żory zwanej dalej „ewidencją”.

Opracowanie to zostało wykonane w 2007 roku na zlecenie Urzędu Miasta Żory przez Pracownię ABAKUS z Chorzowa i stanowi integralną część niniejszej uchwały.

I.II. Cel programu.

Celem Programu zgodnie z zapisami ustawy o zabytkach jest:

1. włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
2. uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
3. zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
4. wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
5. podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
6. określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
7. podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Przy sporządzaniu niniejszego dokumentu kierowano się także zasadą, iż integralną częścią każdego z obiektów wymienionych w ewidencji zgodnie z zapisami artykułu 6 § 1 pkt. 2 ustawy o zabytkach są ruchomalia. Z tego też powodu wszelkie działania przy nich podejmowane wiążą się integralnie z realizacją zapisów niniejszego programu, ponieważ stanowią elementy dziedzictwa i krajobrazu kulturowego w obszarze opracowania.

W charakterze materiałów pomocniczych przedmiotowej dokumentacji wykorzystano m.in.:

1. **1996 r.**

Katalog obiektów zabytkowych na terenie miasta Żory – dokumentacja fotograficzna.

2. **1997 r.**

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Żory oraz opracowane przez zespół Pracowni „Abakus”:

3. **1998 r.**

Inwentaryzację krzyży i kaplic przydrożnych Żor wraz z wytycznymi konserwatorskimi.

4. **1998 r.**

Karty Ewidencyjne Zabytków Architektury i Budownictwa z terenu miasta Żory:

- Kościół p.w. św. Filipa i Jakuba – Żory ul. Garncarska 16
- Kościół ewangelicko–augsburski p.w. Zbawiciela – Żory ul. Osińska 4
- Pałac w Rogoźnej – Żory ul. Wodzisławska 111
- Budynek przy ul. Szeptyckiego 4 – Żory
- Budynek przy ul. Szeptyckiego 12 - Żory
- Budynek mieszkalny przy ul. Męczenników Oświęcimskich 32- Żory
- Budynek gospodarczy przy ul. Męczenników Oświęcimskich 32- Żory
- Budynek przy ul. Dolne Przedmieście 5 - Żory
- Budynek przy ul. Rynek 1 - Żory
- Budynek przy ul. Rynek 12 - Żory
- Budynek przy ul. Szerokiej 8 - Żory
- Budynek przy ul. Murarskiej 33 - Żory
- Budynek przy ul. Szeptyckiego 6 - Żory
- Budynek Miejskiego Domu Kultury – Żory ul. Dworcowa 1
- Budynek Miejskiego Domu Kultury – Żory ul. Dolne Przedmieście 1

-
- Budynek przy ul. Szerokiej 7 - Żory
  - Budynek przy ul. Szerokiej 7a - Żory
  - Budynek przy ul. Dworcowej 6 - Żory
5. **1999 r.**
Program rewaloryzacji ul. Murarskiej wraz z przyległościami w Żorach.
  6. **2001 r.**
Powiatowy katalog obiektów zabytkowych w Żorach dla 75 wytypowanych obiektów.
  7. **2002 r.**
Dokumentację konserwatorską oraz Kartę Ewidencyjną Zabytków Architektury i Budownictwa dla cmentarza żydowskiego zlokalizowanego w Żorach przy ul. Cmentarnej.
  8. **2004 r.**
Dokumentację konserwatorską budynku zlokalizowanego przy ul. Murarskiej 33 w Żorach.
  9. **2004 r.**
Ewidencję obiektów zabytkowych na terenie gminy Żory (Katalog I – Architektura, Katalog II – Mała architektura, Część kartograficzna).

Zarówno opracowany program, jak i ewidencja nie mają charakteru studium, czy też analizy struktury urbanistycznej i architektonicznej miasta Żory. Jednym z jego zasadniczych celów jest istotne zmniejszenie zagrożeń dla substancji zabytkowej i docelowe doprowadzenie do ich likwidacji (np. brak wystarczających informacji co do przedmiotu ochrony i jego identyfikacji, sukcesywne podnoszenie skuteczności funkcjonowania prawa, wykorzystanie programów integracyjnych wynikających z przynależności do Unii Europejskiej, harmonijne powiązanie wymogów ochrony środowiska z zagadnieniem szerokiej dostępności obiektów zabytkowych dla turystyki).

Na podstawie dokonanej inwentaryzacji substancji zabytkowej oraz prospekcji terenu, skoncentrowano się na sporządzeniu wytycznych konserwatorskich, zarówno w odniesieniu do układu przestrzennego całego miasta, jak i względem analizy obiektów o szczególnym walorze zabytkowym. Celem ich jest:

1. ochrona zabytkowych układów przestrzennych,
2. prowadzenie „polityki” remontowo - konserwatorskiej z możliwością etapowania prac,
3. kształtowanie wizerunku plastyczno - estetycznego w oparciu o przesłanki konserwatorskie historycznej zabudowy miasta,
4. stworzenie jednorodnej dokumentacji dla wytypowanych budynków w obszarze opracowania,
5. określenie stanu zachowania układu przestrzennego miasta oraz waloryzacja jednostkowych obiektów,
6. sformułowanie generalnych wytycznych konserwatorskich obejmujących problematykę ochrony dziedzictwa kulturowego na obszarze miasta,
7. wytypowanie obiektów o największej wartości i najbardziej zagrożonych do przyszłego procesu remontowo – konserwatorskiego,
8. wskazanie na obiekty, które z uwagi na swe wartości i znaczenie winny być chronione według zasad ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, jak i tych które należy wyłączyć spod wcześniej określonych rygorów.

Celem niniejszego opracowania jest także powiązanie dotychczas stosowanych w opracowaniach planistycznych pojęć stref ochrony konserwatorskiej i sposobu ich rozumowania z wprowadzonymi w aktualnych uwarunkowaniach ustawowych pojęciami.

W aspekcie tego artykułu ustawy o zabytkach należy także wyjaśnić zagadnienie stosowanego w opracowaniu określenia „objąć ochroną prawną”. Jest to kryterium ogólne odnoszące się do obiektów posiadających wartość zabytkową.

Obecna ustawa o zabytkach różnicuje zakres ochrony każdego z obiektów i hierarchizuje go.

Formami ochrony zabytków są:

1. wpis do rejestru zabytków;
2. uznanie za pomnik historii;
3. utworzenie parku kulturowego;
4. ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

Obiekty wymienione w niniejszym opracowaniu, jako posiadające walor zabytkowy są objęte ochroną. Kryteria określające walor zabytkowy i różnicujące stan zachowania są jedynie elementem pomocniczym i nie mogą służyć za argument do zaniechania ochrony obiektu objętego niniejszą ewidencją. Z tego też powodu należy opracować do nich szczegółowe karty ewidencyjne. Wobec części z nich rozpoczęto procedurę uzyskania zgody na rozbiórkę (np. ul. Ogrodowa 21 – k. 73). Wskazane jest wykonanie dokumentacji zachowawczej w formie białych kart ewidencyjnych.

Szczególną formę ochrony stanowi wpis do rejestru zabytków typu „A” (zabytki nieruchome) lub „B” (zabytki ruchome) województwa śląskiego. Wpis winien obejmować obiekty o najwyższych walorach.

Biorąc powyższe pod uwagę ochroną objęto również obiekty, które odzwierciedlają historyczny typ zabudowy miasta, np. budynki: ul. Boguszowicka 21, ul. Dębowa 4-6, ul. Dworcowa 9, ul. Kościuszki 14, ul. Murarska 1, ul. Rybnicka 51, ul. Rynek 3, ul. Szeroka 15, ul. Zostawa 9. Problem ten dotyczy także obiektów tzw. małej architektury, np. krzyże przy ul. Boguszowickiej 94, ul. Gajowej/Zwycięstwa, Nepomucena, ul. Wodzisławskiej/Ptasiej 3. Są to w większości obiekty usytuowane w miejscu istniejących wcześniej, kontynuujące tradycję kultu religijnego.

W ocenie stanu zachowania obiektów kierowano się stanem obecnym. Zawilgocenie elewacji (np. Rynek 10) lub budynku (np. Rynek 23) i związane z tym np. znaczne spękania tynków, czy też uszkodzenia wystroju klasyfikowały stan zachowania jako zły. Analogiczna klasyfikacja wystąpiła w odniesieniu do małej architektury.

Dokumentacja obejmuje teren miasta Żor, w granicach powiatu grodzkiego ustanowionego 1 stycznia 1999 roku.

II. FORMA

Dokumentacja posiada formę katalogu kart ewidencyjnych dla poszczególnych obiektów wraz z dokumentacją fotograficzną i kartograficzną. Część katalogową – w formie odrębnego tomu - poprzedza wstęp historyczno - formalny oraz wnioski i wytyczne konserwatorskie, których celem jest stosowanie jednolitych zasad postępowania zarówno w odniesieniu do pojedynczych obiektów, jak i zespołów przestrzennych.

Każda z kart ewidencyjnych zawiera następujące informacje:

1. obiekt
2. obecna funkcja
3. materiał
4. datowanie
5. miejscowość
6. gmina
7. powiat
8. województwo
9. kod pocztowy
10. adres
11. lokalizacja
12. lokalizacja archeologiczna
13. numer ewidencyjny działki
14. własność

-
15. rodzaj użytkowania
  16. informacja o ochronie
  17. stan zachowania
  18. rodzaje zagrożeń
  19. wpisujący dane
  20. data wykonania ewidencji
  21. uwagi

III. POŁOŻENIE GEOGRAFICZNE

Ilustracja 1: Widok na stare miasto od strony południowej.

Miasto Żory leży na południowym obrzeżu centralnej części województwa śląskiego, w odległości: 36 km od Katowic, 20 km od Pszczyny, 40 km od Cieszyna, 12 km od Rybnika. Miasto zlokalizowane w dolinie rzeki Rudy (dopływie rzeki Odry) oraz założonych na jej brzegach zespołów stawów hodowlanych. Obszar, na którym jest usytuowane ma zasadniczo płaski, równinny charakter. Od północy, wschodu i zachodu miasto otaczają kompleksy leśne przynależne do zespołu tzw. lasów rudzko – pszczyńskich.

Żory po reformie administracyjnej z 1975 roku należały terytorialnie do województwa katowickiego. Od 1999 roku miasto posiada statut powiatu grodzkiego żorskiego, w województwie śląskim. Obszar miasta obejmuje 65 km².

Przez jego teren przebiega ciąg regionalnych połączeń drogowych i kolejowych południowej części województwa śląskiego, w układzie północ – południe i wschód - zachód. To między innymi: drogi krajowe i wojewódzkie: Nr DK 81 Katowice - Wisła - Cieszyn i Nr DW 935 Rybnik - Pszczyna oraz powiązane z nimi drogi lokalne w kierunkach: Knuruwa (DW 934), Jastrzębia Zdroju i Wodzisławia Śląskiego (DW 932), ponadto linie kolejowe łączące Żory z Jastrzębiem i Wodzisławiem Śląskim oraz Rybnik z Pszczyną.

Część miasta od północnego – zachodu graniczy lub sąsiaduje z parkiem krajobrazowym: *Cysterskie Kompozycje Krajobrazowe Rud Wielkich* (Rozp. nr 181/93 Wojewody Katowickiego z 23 listopada 1993 r (Dz. Urz. Woj. Katowickiego z 1993r nr 15*, poz . 130) zm. Rozp. Nr 37/2000 Woj. Śląskiego z 28 sierpnia 2000 (Dz. Urz Woj. Śląskiego z 2000r nr 35, poz. 548) o powierzchni całkowitej 49. 387,04ha.

Planowanym elementem, który odegra istotną rolę w dalszym rozwoju i funkcjonowaniu układu przestrzennego Żor będzie przeprowadzenie po zachodnim obrzeżu miasta, a zarazem powiatu autostrady A-1 OSTRAWA – GDAŃSK. Wiązać się z tym będzie przebudowa i modernizacja układu przestrzennego miasta. Dojdzie konieczność stworzenia nowych powiązań komunikacyjnych i funkcjonalnych z Orzeszem, Mikołowem, Pszczyną, Cieszynem, Jastrzębiem Zdrojem i Wodzisławiem Śląskim. Realizacja tego traktu komunikacyjnego daje szansę stworzenia nowych impulsów dla rozwoju miasta.

Ilustracja 2: Rynek - strona południowo – wschodnia.

W granicach administracyjnych Żor usytuowane są następujące przestrzenne struktury historyczne:

1. Żory
2. Folwarki
3. Kleszczówka
4. Kleszczów
5. Baranowice
6. Osiny
7. Rogoźna
8. Rój
9. Rowień

Wzmiankowane są one w źródłach historycznych od XIV wieku.

Obecnie odczytanie zasięgu obszaru tych jednostek staje się bardzo utrudnione. Spowodowane jest to postępującym procesem integracji poszczególnych obsza-

---

rów w granicach miasta. Przykładem tego są np. FOLWARKI i ROWIEŃ, gdzie z uwagi na zabudowywanie pustych obszarów między obu historycznymi strukturami doszło do zlania się ich w całość. Pozostały jedynie nazwy historyczne, o których informują np. napisy na obiektach małej architektury znajdujące się w przedmiotowym obszarze, który dzisiaj tworzy jeden teren. Należy pamiętać również o procesie modernizacji dzielnic i przekształceniu układu przestrzennego, m.in. tzw. „siatki ulic”.

Tożsamość kulturową obecnego miasta kształtowali do 1945 roku, obok wyznawców kościoła rzymsko – katolickiego także wyznawcy kościoła ewangelicko – augsburskiego oraz judaizmu, ponadto społeczności posługujące się językami: niemieckim i jidysz.

Obecna struktura przestrzenna miasta to efekt jego odbudowy po katastrofalnych zniszczeniach w 1945 roku, jak i gwałtownej rozbudowy oraz przekształceń układu przestrzennego i wielokrotnego powiększenia się obszaru miasta w latach 1970 – 1990. Istotną rolę w tym procesie odegrał znaczny wzrost liczby mieszkańców. Jednym z negatywnych efektów tych przekształceń to zdominowanie sylwety przestrzennej miasta przez wielkie osiedla – "blokowiska" powstałe wzdłuż osi ulic (alei): Zwycięstwa – Zjednoczonej Europy – Armii Ludowej.

Dzisiejsze centrum Żor to historyczny układ przestrzenny miasta lokacyjnego (w granicach średniowiecznego układu, ustanowionego przywilejem lokacyjnym z 1272 roku), w formie owalu, o zachowanym rozplanowaniu (siatka ulic) wyznaczony układem ulic: MĘCZENNIKÓW OŚWIĘCIMSKICH – A. BISKUPA – OGRODOWA. Uwzględniając jednak proces równoległego ukształtowania się przedmieść, które nie były już chronione murami obronnymi np. w rejonie DOLNEGO I GÓRNEGO PRZEDMIEŚCIA zasięg tego obszaru wyznaczają ulice: Męczenników Oświęcimskich – Dolne Przedmieście – Pszczyńska – Huloki – Stodolna – Al. Niepodległości.

Ilustracja 3: Rynek - strona wschodnia.

Zasadniczy wpływ na rozwój i stopień zachowania układu przestrzennego miasta lokacyjnego miały pożary i zniszczenia wojenne. Największe zniszczenia zanotowano w latach 1661, 1807 i 1945. Efektem pożaru w 1807 roku była sukcesywna, prowadząca do całkowitej wymiany substancji budowlanej miasta – z drewnianej, na murowaną oraz zastąpienie układu szczytowego zabudowy układem kalenicowym. W tym też okresie sukcesywnie likwidowano pierwotne mury obronne. Pożar w 1945 roku, który był skutkiem działań wojennych, spowodował zniszczenie historycznego układu przestrzennego miasta w około 80 %. Doprowadziło to do niemal całkowitej wymiany substancji budowlanej w obrębie historycznego, średniowiecznego układu lokacyjnego.

Najcenniejsze elementy zachowanej historycznej struktury przestrzennej układu lokacyjnego to:

- ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO P.W. ŚW. APOSTOŁÓW FILIPA I JAKUBA WRAZ ZE STARYM CMENTARZEM PARAFIALNYM (W OBECNEJ FORMIE Z 1824 R.)
- ZESPÓŁ KOŚCIOŁA IM. ZBAWICIELA I PARAFII EWANGELICKO – AUGSBURSKIEJ WRAZ Z CMENTARZEM PARAFIALNYM (FUNDACJA –1851R.)
- ZABUDOWA ULIC: SZEPTYCKIEGO, SZEROKIEJ, MURARSKIEJ
- MURY OBRONNE – ZACHOWANY CZYTELNY ZARYS NA CAŁYM OBWODZIE UKŁADU
- KAPLICA P.W. ŚW. JANA NEPOMUCENA, TZW. KOŚCIÓLEK

Zabudowa pozostałych kwartałów ulic zdominowana jest przez budynki i zespoły powstałe w latach 1950 – 1970, bardzo często negujących uwarunkowania historyczne np. zabudowa willowa typu rozproszonego (przykład: ul. Garncarska na odcinku ulic: Klimka – Moniuszki, ulice: Ogrodowa, Biskupa).

Od 1990 roku zabudowa historycznych jednostek przestrzennych obecnego miasta podlega ponownie intensywnemu procesowi modernizacji i przebudowy, często według indywidualnych gustów inwestorów, sprzecznie z zasadami zmierzającymi do porządkowania przestrzennego obszaru miasta. Skutkiem tych działań jest zarówno nieodwracalne przekształcanie obiektów prowadzące do utraty ich wartości zabytkowych, np. budynki przy ul. Szerokiej 7 – 7 A, 12, 14, 20, ul. Murarskiej 11, 13, 35 (obiekty wpisane do rejestru zabytków), jak i pogłębianie się wrażenia chaosu przestrzennego np. ulice: Dworcowa, Dolne Przedmieście.

Żory - w odróżnieniu od innych okolicznych miast (np. Rybnika) - nie uległy radykalnej transformacji w efekcie procesu industrializacji Górnego Śląska dokonanej w latach ok. 1800 – 1918, pomimo tego, iż do dzisiejszego dnia zachowały się takie obiekty jak GICHTA czy też kompleks HUTY PAWŁA. Proces ten nastąpił później, w latach 1960 – 1980. Transformacja wraz z gwałtownym rozwojem miasta Jastrzębie Zdrój i Rybnika oraz wytyczeniem nowych szlaków komunikacyjnych (np. Trasa Katowice – Wisła /DK 81/) doprowadziły także do zatarcia granic pierwotnie samodzielnych historycznych jednostek przestrzennych - wiejskich układów ruralistycznych, znajdujących się obecnie na obszarze miasta. Ich historyczna struktura uległa podobnym procesom wymiany, jak określono to w odniesieniu do średniowiecznego układu lokacyjnego.

Przedmiotem szczególnej ochrony winna być zatem sylweta opisanego powyżej układu lokacyjnego miasta, oraz pola jej ekspozycji (zwłaszcza od strony wschodniej i południowej).

Istotny element ochrony powinny stanowić założenia przyrodniczo – krajobrazowe niejednokrotnie o charakterze historycznym. Należą do nich m.in. obszar i otoczenie cmentarzy żorskich (ul. Cmentarna, ul. Klimka, ul. Osińska), założenia parkowe, m.in. przy ul. Zamkowej i ul. Brodeckiej 16, otoczenie założenia Gichta, założenie parkowo – leśne z aleją dębową na Kleszczówce, założenie parkowe przy ul. Wodzisławskiej 111, ul. Kasztanowej 15, itd...

Ilustracja 4: Rynek - w tle Ratusz - strona południowa.

IV. HISTORYCZNE DOMINANTY PRZESTRZENNE – ZABUDOWA HISTORYCZNA

Z punktu widzenia analizy przestrzennej zabudowy miasta Żor, należy wyróżnić obszar średniowiecznego układu lokacyjnego miasta.

1. zespół kościoła parafialnego Św. Św. Filipa i Jakuba wraz z cmentarzem przykościelnym,
2. mury obronne,
3. zespół kościoła ewangelicko - augsburskiego imienia Zbawiciela,
4. kaplica św. Jana Nepomucena na ulicy Murarskiej.

W pozostałych jednostkach historycznych wchodzących w skład obecnego miasta trudno odczytać historyczne dominanty przestrzenne. Wskazać można nato-

miast obiekty, które odgrywają istotną rolę w aspekcie kompozycyjnym poza centrum przedmiotowego obszaru. Są to:

1. zespół pałacowy przy ul. Zamkowej,
2. zespół pałacowy przy ul. Wodzisławskiej 111,
3. zespół dworski przy ul. Brodeckiej 16.

V. ZAKRES PRAWNY OCHRONY OBIEKTÓW ZABYTKOWYCH NA TERENIE ŻOR

V.I. Obiekty zabytkowe wpisane do rejestru zabytków „A” województwa śląskiego.

Na obszarze objętym przedmiotem opracowania, następujące budynki wymienione w ewidencji zostały wpisane do niniejszego rejestru:

Lp.	Jednostka administracyjna	Adres	Obiekt	Numer rejestru zabytków Data wpisu	Czas powstania Autor Styl
1.	<i>Żory - Baranowice</i> miasto Żory powiat Żory		<i>Pałac</i>	A/542/66 16 II 1966	Z XVII wieku, rozbudowany w XIX wieku Późnoklasycystyczny
2.	<i>Żory</i> miasto Żory powiat Żory		<i>Kościół parafialny pod wezwaniem świętych Filipa i Jakuba</i>	A/573/66 16 II 1966	Z XV wieku Gotycki
3.	<i>Żory</i> miasto Żory powiat Żory		<i>Mury obronne – zachowane fragmentarycznie wzdłuż ulicy Ogrodowej i Męczenników Oświęcimskich</i>	A/574/66 16 II 1966	Z XIV wieku Gotyckie

4.	Żory miasto Żory powiat Żory		<i>Plebania przy kościele parafialnym pod wezwaniem świętych Filipa i Jakuba</i>	A/575/66 16 II 1966	Z XIX wieku Klasycystyczna
5.	Żory miasto Żory powiat Żory	Rynek 12	<i>Budynek mieszkalny</i>	A/576/66 16 II 1966	Z XIX wieku
6.	Żory miasto Żory powiat Żory	Rynek 23	<i>Budynek mieszkalny</i>	A/577/66 16 II 1966	Z XIX wieku Zniszczony w 1945 roku i odbudowany
7.	Żory miasto Żory powiat Żory	Ulica Szeroka 7 (dawna ulica Armii Czerwonej)	<i>Budynek mieszkalny</i>	578/66 16 II 1966	Z XIX wieku
8.	Żory miasto Żory powiat Żory	Ulica Szeroka 12 (dawna ulica Armii Czerwonej)	<i>Budynek mieszkalny</i>	A/579/66 16 II 1966	Z XIX wieku
9.	Żory miasto Żory powiat Żory	Ulica Szeroka 14 (dawna ulica Armii Czerwonej)	<i>Budynek mieszkalny</i>	A/580/66 16 II 1966	Z XIX wieku
10.	Żory miasto Żory powiat Żory	Ulica Szeroka 16 (dawna ulica Armii Czerwonej)	<i>Budynek mieszkalny</i>	A/581/66 16 II 1966	Z XIX wieku
11.	Żory miasto Żory powiat Żory	Ulica Szeroka 20 (dawna ulica Armii Czerwonej)	<i>Budynek mieszkalny</i>	A/582/66 16 II 1966	Z XIX wieku
12.	Żory miasto Żory powiat Żory	Ulica Bramkowa 1	<i>Budynek mieszkalny</i>	A/583/66 16 II 1966	Z XIX wieku
13.	Żory miasto Żory powiat Żory	Ulica Dworcowa 1	<i>Budynek mieszkalny</i>	A/584/66 16 II 1966	Z XIX wieku Klasycystyczna
14.	Żory miasto Żory powiat Żory		<i>Układ urbanistyczny miasta Żory</i> Granice ochrony obejmują całość zespołu urbanistycznego, zamkniętego ulicami: Biskupa, Ogrodową, Męczenników Oświęcimskich i Nerlicha	A/585/66 16 II 1966	

15.	Żory miasto Żory powiat Żory	Ulica Murarska 11	Budynek mieszkalny	A/586/66 16 II 1966	Z XIX wieku
16.	Żory miasto Żory powiat Żory	Ulica Murarska 13	Budynek mieszkalny	A/587/66 16 II 1966	Z XIX wieku
17.	Żory miasto Żory powiat Żory	Ulica Murarska 19	Budynek mieszkalny	A/588/66 16 II 1966	Z XIX wieku
18.	Żory miasto Żory powiat Żory	Ulica Murarska 33	Budynek mieszkalny	A/589/66 16 II 1966	Z XIX wieku
19.	Żory miasto Żory powiat Żory	Ulica Murarska 35	Budynek mieszkalny	A/590/66 16 II 1966	Z XIX wieku
20.	Żory miasto Żory powiat Żory	Ulica Murarska 37	Budynek mieszkalny	A/591/66 16 II 1966	Z XIX wieku
21.	Żory miasto Żory powiat Żory	Ulica Szeptyckiego 6	Budynek mieszkalny	A/592/66 16 II 1966	Około połowy XIX wieku Bez wyraźnych cech stylowych
22.	Żory miasto Żory powiat Żory	Ulica Szeptyckiego 9	Budynek mieszkalny	A/593/66 16 II 1966	Z XIX wieku Klasycystyczn y
23.	Żory – Rowień miasto Żory powiat Żory		Kaplica przydrożna	A/601/66 17 III 1966	Z XIX wieku Barokowo- klasycystyczna
24.	Żory miasto Żory powiat Żory	Ulica Szeptyckiego 4 (róg ulicy Kaczej)	Budynek mieszkalny	A/604/66 17 III 1966	Z XIX wieku Klasycystyczn y
25.	Żory miasto Żory powiat Żory	Ulica Szeptyckiego 12	Budynek	A/1547/94 3 X 1994	Z XIX wieku
26.	Żory miasto Żory powiat Żory	Ulica Wodzislawska 111	Pałac (zamieszkały)	A/155/94 23.XII 1994	Z końca XIX wieku w stylu historycznym z elementami neoklasycyzmu

27.	Żory miasto Żory powiat Żory	Ulica Osińska/ Kościuszki (Wjazdowa)	Zespół zabudowy kościół ewangelicko- augsburskiego	A/98/03 7 XI 2003	Kościół – 1929-31 modernizm, neobarok, Parafia- 1907, styl historyczny, styl narodowy
28.	Żory miasto Żory powiat Żory	Ulica Dolne Przedmieście 1	Budynek administracyjno – usługowy (Miejski Ośrodek Kultury)	A/169/06 20 II 2006	1954 – 1956 neorenesans
29.	Żory miasto Żory powiat Żory	Ulica Dolne Przedmieście 5	Budynek mieszkalny	A/170/06 20 II 2006	2 połowa XIX wieku, eklektyzm z elementami neomanieryzm u
30.	Żory miasto Żory powiat Żory	Ulica Męczenników Oświęcimskich 32	Zespół zabudowy: -budynek mieszkalny (willa) -altana -ogród -ogrodzenie	A/171/06 20 II 2006	Willa – 1908 elementy historyzmu i neomanieryzm u altana - neomanieryzm
31.	Żory miasto Żory powiat Żory	Ulica Szeroka 7 a	Budynek mieszkalny	A/172/06 20 II 2006	Połowa XVIII wieku
32.	Żory miasto Żory powiat Żory	Ulica Szeroka 8	Budynek mieszkalny	A/173/06 20 II 2006	3 ćw. XIX wieku
33.	Żory miasto Żory powiat Żory	Ulica Rynek 1	Budynek mieszkalny	A/500/66 2 XI 1966	XIX wiek
34.	Czerwionka- Leszczyny Palowice gmina Czerwionka- Leszczyny powiat Rybnicki	Ulica Gichta	Gichta – pozostałość po zabudowaniach huty Waleska	A/599/66 17 III 1966	Z XIX wieku Klasycystyczna

---

VI. KATALOG OBIEKTÓW – KUBATURA I MAŁA ARCHITEKTURA

TABELA – wykaz obiektów na terenie Żor z określeniem ich stanu zachowania oraz waloryzacją.

W celu sporządzenia obecnej dokumentacji określającej zasoby zabytkowe gminy Żory przeprowadzono penetrację terenu oraz zweryfikowano dotychczasowe opracowania zabytków podlegających rygorom konserwatorskim na w/w terenie.

Przeprowadzono również ogólną waloryzację obiektów w przedmiotowym terenie. Zastosowano podział na obiekty posiadające walor zabytkowy oraz obiekty reprezentujące historyczny typ zabudowy tożsamy dla kultury lokalnej.

Obok wartości zabytkowych obiekty i obszary posiadają również nierzadko wartość historyczną, związaną z osobą lub osobami oraz wydarzeniami historycznymi. Taki charakter posiada m.in. układ przestrzenny miasta lokacyjnego Żor, założenie pałacowe przy ul. Zamkowej w Baranowicach, założenie dworskie przy ul. Brodeckiej w Roju, itd.

W opracowaniu ujęto również obiekty, które na skutek licznych zabiegów budowlanych utraciły cechy zabytku. Część obiektów powstała po 1945 roku w miejscu zniszczonych, nieistniejących utrzymując ich charakter i kontekst przestrzenny oraz estetyczny. Część obiektów małej architektury, które znalazły się w niniejszym opracowaniu pozbawiona jest walorów zabytkowych. Stanowią one jednak istotny element układu przestrzennego. Często mają charakter kulturowy. Posiadają wartość artystyczną. Niejednokrotnie nawiązują charakterem do obiektów historycznych, co predystynuje do objęcia ochroną.

Ilustracja 5: Rynek / Szeptyckiego.

Ilustracja 6: ulica Kościuszki / Bramkowa.

VI.I. Tabela obiektów – kubatura.

<u>lp.</u>	<u>funkcja</u>	<u>adres</u>	<u>stan zachowania</u>	<u>waloryzacja</u>
1	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Bażancia 1	średni	historyczny typ zabudowy
2	BUDYNEK MIESZKALNO - USŁUGOWY	ul. A. Biskupa 2	średni	walor zabytkowy
3	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Boguszowicka 8	zły	historyczny typ zabudowy
4	BUDYNEK MIESZKALNO - GOSPODARCZY	ul. Boguszowicka 21	średni	historyczny typ zabudowy
5	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Boguszowicka 45	średni	historyczny typ zabudowy
6	ZESPÓŁ BUDYNKÓW DAWNEJ FABRYKI ROWERÓW	ul. Boryńska 7	dobry	walor zabytkowy
7	BUDYNEK USŁUGOWY	ul. Bramkowa 1	dobry	historyczny typ zabudowy
8	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Bramkowa 2	dobry	historyczny typ zabudowy
9	ZESPÓŁ DWORKU I FOLWARKU	ul. Brodecka 16 / Świerklańska	średni	walor zabytkowy
10	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Chopina 6	średni	walor zabytkowy
11	CMENTARZ WYZNANIA MOJŻESZOWEGO	ul. Cmentarna	zły	walor zabytkowy
12	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Dębowa 4-6	dobry	historyczny typ zabudowy
13	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Dębowa 13	dobry	historyczny typ zabudowy
14	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Dębowa 16	dobry	historyczny typ zabudowy
15	BUDYNEK UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ	ul. Dolne Przedmieście 1	dobry	walor zabytkowy
16	BUDYNEK MIESZKALNO - USŁUGOWY	ul. Dolne Przedmieście 2	średni	historyczny typ zabudowy
17	BUDYNEK MIESZKALNO - USŁUGOWY	ul. Dolne Przedmieście 5	średni	walor zabytkowy
18	BUDYNEK MIESZKALNO - USŁUGOWY	ul. Dworcowa 1	dobry	walor zabytkowy
19	BUDYNEK MIESZKALNO - USŁUGOWY	ul. Dworcowa 5	zły	walor zabytkowy

20	BUDYNEK UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ	ul. Dworcowa 6	dobry	walor zabytkowy
21	BUDYNEK MIESZKALNO - USŁUGOWY	ul. Dworcowa 7	średni	walor zabytkowy
22	BUDYNEK USŁUGOWY	ul. Dworcowa 9	średni	walor zabytkowy
23	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Dworcowa 8	zły	walor zabytkowy
24	BUDYNEK MIESZKALNO - USŁUGOWY	ul. Dworcowa 11	średni	walor zabytkowy
25	BUDYNEK HANDLOWO - USŁUGOWY	ul. Dworcowa 13	średni	historyczny typ zabudowy
26	BUDYNEK MIESZKALNO - HANDLOWY	ul. Dworcowa 23	średni	walor zabytkowy
27	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Dworcowa 31	średni	historyczny typ zabudowy
28	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Dworcowa 33	średni	walor zabytkowy
29	BUDYNEK UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ	ul. Dworcowa 35	średni	walor zabytkowy
30	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Fabryczna 8	zły	walor zabytkowy
31	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Garncarska 5	średni	walor zabytkowy
32	ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO	ul. Garncarska 16	dobry	walor zabytkowy
33	ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO - PROBOSTWO	ul. Garncarska 16	dobry	walor zabytkowy
34	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Garncarska 22	średni	historyczny typ zabudowy
35	BUDYNEK MIESZKALNO - USŁUGOWY	ul. Garncarska 26	dobry	historyczny typ zabudowy
36	DAWNY PIEC HUTNICZY	Gichta	destrukta	walor zabytkowy
37	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Główna 144	destrukta	historyczny typ zabudowy
38	BUDYNEK MIESZKALNO - USŁUGOWY	ul. Górne Przedmieście 2	średni	walor zabytkowy
39	„BIES”	ul. Kasztanowa 15	dobry	walor zabytkowy
40	BUDYNEK UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ	ul. Kościuszki 3	dobry	walor zabytkowy
41	BUDYNEK MIESZKALNO - USŁUGOWY	ul. Kościuszki 9	średni	walor zabytkowy
42	BUDYNEK MIESZKALNO - USŁUGOWY	ul. Kościuszki 14	dobry	walor zabytkowy

43	BUDYNEK MIESZKALNO – USŁUGOWY	ul. Kościuszki 18	średni	walor zabytkowy
44	KAMIENICA MIESZKALNA	ul. Kościuszki 22	dobry	walor zabytkowy
45	BUDYNEK USŁUGOWY	ul. Kościuszki 105	średni	walor zabytkowy
46	KOŚCIÓŁ PAR. EW. - AUGSB.	ul. Kościuszki / Osińska 4	dobry	walor zabytkowy
47	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Koszarowa 1-4	średni	walor zabytkowy
48	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Męczenników Oświęcimskich 5	dobry	historyczny typ zabudowy
49	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Męczenników Oświęcimskich 32	średni	walor zabytkowy
50	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Męczenników Oświęcimskich 44	średni	walor zabytkowy
51	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Miarki 6	średni	historyczny typ zabudowy
52	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Miarki 12	dobry	historyczny typ zabudowy
53	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Miarki 13	średni	historyczny typ zabudowy
54	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Miarki 17	dobry	historyczny typ zabudowy
55	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Mikołowska 2	średni	historyczny typ zabudowy
56	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Mikołowska 4	średni	historyczny typ zabudowy
57	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Mikołowska 7a	średni	historyczny typ zabudowy
58	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Mikołowska 15	dobry	historyczny typ zabudowy
59	BUDYNEK MIESZKALNO – USŁUGOWY	ul. Mikołowska 20	średni	historyczny typ zabudowy
60	BUDYNEK MIESZKALNO – USŁUGOWY	ul. Mikołowska 28	średni	walor zabytkowy
61	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Moniuszki 24-24a	średni	walor zabytkowy
62	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Moniuszki 26	średni	walor zabytkowy
63	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Moniuszki 28-28d	średni	walor zabytkowy
64	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Murarska 1	średni	historyczny typ zabudowy
65	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Murarska 9	zły	historyczny typ zabudowy
66	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Murarska 11	średni	historyczny typ zabudowy

67	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Murarska 13	dobry	historyczny typ zabudowy
68	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Murarska 15	zły	historyczny typ zabudowy
69	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Murarska 17	zły	historyczny typ zabudowy
70	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Murarska 19	średni	historyczny typ zabudowy
71	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Murarska 35	dobry	historyczny typ zabudowy
72	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Murarska 37	zły	historyczny typ zabudowy
73	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Murarska 41	dobry	historyczny typ zabudowy
74	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Ogrodowa 21	dobry	historyczny typ zabudowy
75	BUDYNEK PROBOSTWA PAR. EW. - AUGSB.	ul. Osińska 4	dobry	walor zabytkowy
76	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Paderewskiego 3	średni	historyczny typ zabudowy
77	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Piaskowa 4	dobry	historyczny typ zabudowy
78	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Piaskowa 6	średni	historyczny typ zabudowy
79	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Piaskowa 10	dobry	historyczny typ zabudowy
80	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Piaskowa 12	dobry	historyczny typ zabudowy
81	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Powstańców 2-2a	dobry	walor zabytkowy
82	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Pszczyńska 2-4-6	dobry	walor zabytkowy
83	KAMIENICA MIESZKALNA	ul. Pszczyńska 9	średni	walor zabytkowy
84	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Pszczyńska 39	dobry	historyczny typ zabudowy
85	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Pszczyńska 56	dobry	walor zabytkowy
86	BUDYNEK MIESZKALNY ZABUDOWANIA GOSPODARCZE	ul. Pszczyńska 57	zły	historyczny typ zabudowy
87	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Rolnicza 1	zły	historyczny typ zabudowy
88	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Rolnicza 5	dobry	historyczny typ zabudowy
89	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Rolnicza 13	dobry	historyczny typ zabudowy

90	BUDYNEK UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ -KLASZTOR	ul. Rybnicka 17	dobry	walor zabytkowy
91	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Rybnicka 51	dobry	historyczny typ zabudowy
92	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Rybnicka 66a	średni	historyczny typ zabudowy
93	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Rybnicka 106	dobry	historyczny typ zabudowy
94	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Rybnicka 153	dobry	historyczny typ zabudowy
95	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Rybnicka 164	dobry	historyczny typ zabudowy
96	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Rybnicka 169	dobry	historyczny typ zabudowy
97	BUDYNEK MIESZKALNO – USŁUGOWY	ul. Rybnicka 224	dobry	historyczny typ zabudowy
98	DAWNA ŚWIETLICA	ul. Rybnicka 249 / Wiejska 1	dobry	walor zabytkowy
99	BUDYNEK MIESZKALNO – USŁUGOWY	ul. Rynek 1	dobry	walor zabytkowy
100	BUDYNEK MIESZKALNO – USŁUGOWY	ul. Rynek 2	dobry	walor zabytkowy
101	KAMIENICA MIESZCZAŃSKA – MIESZKALNO – USŁUGOWA	ul. Rynek 3	dobry	walor zabytkowy
102	BUDYNEK UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ	ul. Rynek 9	dobry	walor zabytkowy
103	BUDYNEK MIESZKALNO – USŁUGOWY	ul. Rynek 10	dobry	walor zabytkowy
104	KAMIENICA MIESZKALNA	ul. Rynek 11	dobry	walor zabytkowy
105	BUDYNEK MIESZKALNO – USŁUGOWY	ul. Rynek 12	dobry	walor zabytkowy
106	BUDYNEK UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ - KOŚCIÓŁ	ul. Rynek 23	dobry	walor zabytkowy
107	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Stawowa 1	średni	historyczny typ zabudowy
108	BUDYNEK MIESZKALNO – USŁUGOWY	ul. Szeptyckiego 4	dobry	walor zabytkowy
109	BUDYNEK MIESZKALNO – USŁUGOWY	ul. Szeptyckiego 6	zły	walor zabytkowy
110	BUDYNEK MIESZKALNO – USŁUGOWY	ul. Szeptyckiego 9	średni	walor zabytkowy
111	BUDYNEK MIESZKALNO – USŁUGOWY	ul. Szeptyckiego 11	średni	walor zabytkowy

112	BUDYNEK MIESZKALNO – USŁUGOWY	ul. Szeptyckiego 12	dobry	walor zabytkowy
113	BUDYNEK MIESZKALNO – USŁUGOWY	ul. Szeptyckiego 14	średni	walor zabytkowy
114	BUDYNEK MIESZKALNO – USŁUGOWY	ul. Szeptyckiego 19	dobry	walor zabytkowy
115	BUDYNEK MIESZKALNO – USŁUGOWY	ul. Szeptyckiego 27	średni	walor zabytkowy
116	BUDYNEK MIESZKALNO – USŁUGOWY	ul. Szeptyckiego 31	średni	walor zabytkowy
117	BUDYNEK MIESZKALNO – USŁUGOWY	ul. Szeroka 7	zły	historyczny typ zabudowy
118	BUDYNEK MIESZKALNO – USŁUGOWY	ul. Szeroka 7a	zły	historyczny typ zabudowy
119	BUDYNEK MIESZKALNO – USŁUGOWY	ul. Szeroka 8	średni	walor zabytkowy
120	BUDYNEK MIESZKALNO – USŁUGOWY	ul. Szeroka 9	średni	walor zabytkowy
121	KAMIENICA MIESZKALNO - USŁUGOWA	ul. Szeroka 10	średni	walor zabytkowy
122	KAMIENICA MIESZKALNO - USŁUGOWA	ul. Szeroka 11	średni	walor zabytkowy
123	BUDYNEK MIESZKALNO – USŁUGOWY	ul. Szeroka 12	dobry	historyczny typ zabudowy
124	BUDYNEK MIESZKALNO – USŁUGOWY	ul. Szeroka 14	dobry	historyczny typ zabudowy
125	BUDYNEK MIESZKALNO – USŁUGOWY	ul. Szeroka 15	dobry	historyczny typ zabudowy
126	BUDYNEK MIESZKALNO – USŁUGOWY	ul. Szeroka 16	dobry	historyczny typ zabudowy
127	BUDYNEK MIESZKALNO – USŁUGOWY	ul. Szeroka 20	dobry	historyczny typ zabudowy
128	BUDYNEK MIESZKALNO – USŁUGOWY	ul. Szeroka 28	dobry	walor zabytkowy
129	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Tęczowa 1	dobry	historyczny typ zabudowy
130	BUDYNEK MIESZKALNO – USŁUGOWY	ul. Wodzisławska 10	średni	historyczny typ zabudowy
131	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Wodzisławska 33	dobry	historyczny typ zabudowy
132	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Wodzisławska 37	dobry	historyczny typ zabudowy
133	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Wodzisławska 78	dobry	historyczny typ zabudowy
134	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Wodzisławska 95	zły	historyczny typ zabudowy
135	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Wodzisławska 102	dobry	historyczny typ zabudowy

136	ZESPÓŁ DAWNEGO PAŁACU I FOLWARKU – OBECNIE BUDYNKI MIESZKALNE I GOSPODARCZE	ul. Wodzisławska 111	zły	walor zabytkowy
137	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Wodzisławska 134	dobry	historyczny typ zabudowy
138	BUDYNEK MIESZKALNO – USŁUGOWY	ul. Wodzisławska 170	dobry	historyczny typ zabudowy
139	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Wysoka 2	dobry	historyczny typ zabudowy
140	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Wysoka 10	dobry	historyczny typ zabudowy
141	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Wyzwolenia 30	zły	historyczny typ zabudowy
142	ZESPÓŁ DAWNEGO PAŁACU I BUDYNKÓW DAWNEGO FOLWARKU	ul. Zamkowa	zły	walor zabytkowy
143	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Zgaślika 1	średni	walor zabytkowy
144	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Zgaślika 3	średni	walor zabytkowy
145	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Zostawa 9	dobry	historyczny typ zabudowy
146	MURY OBRONNE	Męczenników Oświęcimskich, Dolne Przedmieście, Pszczyńska, Biskupa, Ogrodowa	średni	walor zabytkowy
147	UKŁAD PRZESTRZENNY MIASTA LOKACYJNEGO	Męczenników Oświęcimskich, Dolne Przedmieście, Pszczyńska, Huloki, Stodolna, Al. Niepodległości	dobry, średni, zły	walor zabytkowy
148	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Mikołowska (d.leśniczówka)	średni	walor zabytkowy

VI.II. Tabela obiektów – mała architektura.

<u>lp.</u>	<u>funkcja</u>	<u>adres</u>	<u>stan zacho- wania</u>	<u>waloryzacja</u>
1	KRZYŻ KAMIENNY	Boguszowicka 94	średni	walor zabytkowy
2	KRZYŻ KAMIENNY	Boryńska 4-6	średni	walor zabytkowy
3	KRZYŻ KAMIENNY	Brodecka/Graniczna	średni	walor zabytkowy

4	<i>KRZYŻ DREWNIANY</i>	Dębowa/Miarki	średni	walor kulturowy
5	<i>KRZYŻ DREWNIANY</i>	Dworcowa 18	średni	walor kulturowy
6	<i>FIGURA ŚW. BARBARY</i>	Dworcowa 35	średni	walor kulturowy
7	<i>KRZYŻ DREWNIANY</i>	Gajowa/Zwycięstwa	średni	walor kulturowy
8	<i>KRZYŻ KAMIENNY</i>	Garncarska 16	średni	walor zabytkowy
9	<i>KRZYŻ POKUTNY</i>	Garncarska 16	zły	walor zabytkowy
10	<i>KRZYŻ KAMIENNY</i>	Główna 60	średni	walor zabytkowy
11	<i>KAPLICZKA ARCHITEKTONICZNA</i>	Główna	średni	walor zabytkowy
12	<i>KAPLICZKA SKRZYNKOWA</i>	Główna	dobry	walor kulturowy
13	<i>KRZYŻ DREWNIANY</i>	Główna	dobry	walor kulturowy
14	<i>KAPLICZKA ARCHITEKTONICZNA</i>	Kasztanowa/Tęczowa	średni	walor zabytkowy
15	<i>KRZYŻ DREWNIANY</i>	Katowicka/Mikołowska	dobry	walor kulturowy
16	<i>KRZYŻ KAMIENNY</i>	Kłokocińska/Skarbek	dobry	walor zabytkowy
17	<i>KRZYŻ KAMIENNY</i>	Kłokocińska/Wodzislawska	średni	walor zabytkowy
18	<i>ZESPÓŁ DAWNEGO CMENTARZA</i>	ul. ks. Klimka – Garncarska – Męczenników Oświęcimskich	zły	walor zabytkowy
19	<i>KRZYŻ KAMIENNY</i>	Kościuszki	dobry	walor zabytkowy
20	<i>KRZYŻ KAMIENNY</i>	Kościuszki 18	średni	walor zabytkowy
21	<i>KRZYŻ KAPLICZKOWY</i>	Kościuszki 77	średni	walor zabytkowy
22	<i>KRZYŻ KAMIENNY</i>	ul. Kościuszki/Wyjazdowa	średni	walor zabytkowy
23	<i>KRZYŻ DREWNIANY</i>	ul. Mikołowska	średni	walor kulturowy
24	<i>KAPLICA ARCHITEKTONICZNA</i>	ul. Murarska	dobry	walor zabytkowy
25	<i>KAPLICZKA SŁUPOWA Z FIGURĄ NMP</i>	Nepomucena	dobry	walor kulturowy
26	<i>KRZYŻ CMENTARNY</i>	Osińska/cmentarz ewangelicki	średni	walor zabytkowy

27	<i>KRZYŻ KAMIENNY</i>	Pszczyńska	dobry	walor zabytkowy
28	<i>KRZYŻ KAMIENNY</i>	Pszczyńska/Biskupa	średni	walor zabytkowy
29	<i>KRZYŻ KAMIENNY</i>	Pszczyńska/Kleszczowska	średni	walor zabytkowy
30	<i>KRZYŻ KAMIENNY</i>	Pszczyńska/Zostawa	dobry	walor zabytkowy
31	<i>KRZYŻ KAMIENNY</i>	Pukowca 41	średni	walor zabytkowy
32	<i>KAPLICZKA SŁUPOWA</i>	Pukowca 50	średni	walor zabytkowy
33	<i>KRZYŻ KAMIENNY</i>	Pukowca 60	dobry	walor zabytkowy
34	<i>KRZYŻ KAMIENNY</i>	Pukowca 63	średni	walor zabytkowy
35	<i>KRZYŻ KAMIENNY</i>	Reja/Palki	średni	walor zabytkowy
36	<i>KRZYŻ KAMIENNY</i>	Reja/Włociańska	średni	walor zabytkowy
37	<i>KRZYŻ KAMIENNY</i>	Rybnicka 62	zły	walor zabytkowy
38	<i>KAPLICZKA MARYJNA SŁUPOWA</i>	Rybnicka 157	dobry	walor zabytkowy
39	<i>KAPLICZKA MARYJNA SŁUPOWA</i>	Rybnicka 158	dobry	walor kulturowy
40	<i>KRZYŻ KAMIENNY</i>	Rybnicka 224	dobry	walor zabytkowy
41	<i>KAPLICZKA ARCHITEKTONICZNA</i>	Rybnicka/Reja	średni	walor zabytkowy
42	<i>FIGURA ŚW. JANA NEPOMUCENA</i>	Rynek	dobry	walor zabytkowy
43	<i>KRZYŻ DREWNIANY</i>	ul. Sikorskiego 3	dobry	walor kulturowy
44	<i>KAPLICZKA ARCHITEKTONICZNA</i>	Starowiejska	średni	walor zabytkowy
45	<i>KRZYŻ KAMIENNY</i>	Świerklańska 10	dobry	walor zabytkowy
46	<i>KRZYŻ DREWNIANY</i>	Szczejkowicka	średni	walor kulturowy
47	<i>KAPLICZKA ARCHITEKTONICZNA</i>	Szkołna 42	średni	walor zabytkowy
48	<i>KRZYŻ KAMIENNY</i>	Szkołna 61	średni	walor zabytkowy
49	<i>POMNIK ŚW. JANA NEPOMUCENA</i>	Szoszowska 13	średni	walor zabytkowy
50	<i>KAPLICZKA MARYJNA, SŁUPOWA</i>	Szoszowska 15	dobry	walor kulturowy

51	<i>KAPLICZKA MARYJNA</i>	Szoszowska 35	zły	walor zabytkowy
52	<i>KRZYŻ KAPLICZKOWY</i>	Ustronna 1	średni	walor zabytkowy
53	<i>KRZYŻ KAMIENNY</i>	Wodzisławska 17	zły	walor zabytkowy
54	<i>KRZYŻ KAMIENNY</i>	Wodzisławska 78	średni	walor zabytkowy
55	<i>KRZYŻ POKUTNY</i>	Wodzisławska 87	zły	walor zabytkowy
56	<i>KRZYŻ METALOWY</i>	Wodzisławska 107	średni	walor kulturowy
57	<i>KRZYŻ KAMIENNY</i>	Wodzisławska 108	średni	walor zabytkowy
58	<i>KAPLICZKA</i>	Wodzisławska 138a	dobry	walor kulturowy
59	<i>FIGURA ŚW. KRZYSZTOFA</i>	Wodzisławska 138a	dobry	walor kulturowy
60	<i>KRZYŻ KAMIENNY</i>	Wodzisławska 255	dobry	walor zabytkowy
61	<i>KAPLICZKA ARCHITEKTONICZNA</i>	Wodzisławska 314	dobry	walor zabytkowy
62	<i>KAPLICZKA ARCHITEKTONICZNA</i>	Wodzisławska/Chopina	dobry	walor zabytkowy
63	<i>KAPLICZKA SŁUPOWA</i>	Wodzisławska/przy kościele	dobry	walor kulturowy
64	<i>KRZYŻ KAMIENNY</i>	Wodzisławska/Ptasia 3	dobry	walor zabytkowy
65	<i>KAPLICZKA NADRZEWNA</i>	Wolności	dobry	walor kulturowy
66	<i>KAMIENNA GROTA MARYJNA</i>	Wyzwolenia 30	średni	walor zabytkowy
67	<i>KAPLICZKA CEGLANA Z FIGURĄ MATKI BOSKIEJ</i>	Zostawa 19	średni	walor zabytkowy
68	<i>KRZYŻ KAMIENNY</i>	Zostawa 29	średni	walor zabytkowy
69	<i>KAPLICZKA NADRZEWNA</i>	Zwycięstwa/Powstańców	dobry	walor kulturowy
70	<i>KAPLICZKA SKRZYNKOWA</i>	Las Baraniok	dobry	walor kulturowy
71	<i>DAWNY BUNKIER - ELEMENT SYSTEMU WAROWNEGO GÓRNY ŚLĄSK</i>	ul. Szczejkowicka	zły	walor zabytkowy

Zespół autorski odniósł się również do obszarów i obiektów zewidencjonowanych przez Urząd Miasta Żory jako zabytkowe, a tym samym chronione na przedmiotowym obszarze. Przeprowadzono szczegółową penetrację terenu i wyeliminowano część obiektów, które straciły swój walor zabytkowy. W 2004 roku opracowano w związku z powyższym dokumentację w formie ewidencji obiektów. Niniejszy wykaz obiektów kubaturowych i obszarów przedstawia tabela:

<u>lp.</u>	<u>funkcja</u>	<u>adres</u>	<u>stan zachowania</u>	<u>Waloryzacja</u>
1	<i>BUDYNEK MIESZKALNY</i>	ul. Biskupa 4	zły	brak wartości
2	<i>BUDYNEK MIESZKALNY</i>	ul. Biskupa 5	dobry	brak wartości
3	<i>BUDYNEK MIESZKALNY</i>	ul. Biskupa 20	zły	brak wartości
4	<i>BUDYNEK MIESZKALNY</i>	ul. Biskupa 30	zły	brak wartości
5	<i>BUDYNEK USŁUGOWO - HANDLOWY</i>	ul. Biskupa 37	średni	brak wartości
6	<i>BUDYNEK MIESZKALNO - USŁUGOWY</i>	ul. Biskupa 40	średni	brak wartości
7	<i>BUDYNEK MIESZKALNO - USŁUGOWY</i>	ul. Dębowa 11	średni	brak wartości
8	<i>BUDYNEK MIESZKALNO - GOSPODARCZY</i>	ul. Główna 40	średni	brak wartości
9	<i>BUDYNEK USŁUGOWY</i>	ul. Główna 78	dobry	brak wartości
10	<i>BUDYNEK MIESZKALNY</i>	ul. Główna 116	średni	brak wartości
11	<i>UL. KOŚCIUSZKI / MŁYŃSKA</i>	Budynek przemysłowy - Kaszarnia	dobry	brak wartości
12	<i>BUDYNEK UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ - SZPITAL</i>	ul. Męczenników Oświęcimskich 46	średni	brak wartości
13	<i>BUDYNEK MIESZKALNO - GOSPODARCZY</i>	ul. Paderewskiego 11	zły	brak wartości
14	<i>BUDYNEK MIESZKALNY</i>	ul. Piaskowa 2	średni	brak wartości
15	<i>LEŚNICZÓWKA</i>	ul. Pukowca 91	dobry	brak wartości

16	GAJÓWKA (STARA LEŚNICZÓWKA)	ul. daw. Pukowca 99, obecnie Podlesie	dobry	brak wartości
17	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Reja 64	średni	brak wartości
18	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Reja 66	średni	brak wartości
19	BUDYNEK USŁUGOWY	ul. Rybnicka 37	średni	brak wartości
20	BUDYNEK USŁUGOWY	ul. Rybnicka 54	zły	brak wartości
21	BUDYNEK USŁUGOWY	ul. Rybnicka 56	średni	brak wartości
22	BUDYNEK MIESZKALNO-USŁUGOWY	ul. Rybnicka 60	średni	brak wartości
23	BUDYNEK MIESZKALNO - USŁUGOWY	ul. Rybnicka 147	średni	brak wartości
24	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Rybnicka 151	średni	brak wartości
25	BUDYNEK USŁUGOWY	ul. Rybnicka 215	zły	brak wartości
26	BUDYNEK UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ	ul. Rybnicka 226	dobry	brak wartości
27	BUDYNEK USŁUGOWY	ul. Rybnicka 228	średni	brak wartości
28	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Wodzisławska 85	średni	brak wartości
29	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Wyzwolenia 78	średni	brak wartości
30	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Murarska 33	katastrofa budowlana	brak wartości
31	BUDYNEK MIESZKALNO - USŁUGOWY	ul. Dworcowa 12	średni	brak wartości
32	BUDYNEK MIESZKALNO - USŁUGOWY	ul. Dworcowa 24	dobry	brak wartości
33	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Rolnicza / Folwarcza / Reja	średni	brak wartości
34	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Główna	dobry	brak wartości
35	BUDYNEK BIUROWY	ul. Męczenników Oświęcimskich 28	dobry	brak wartości
36	BUDYNEK MIESZKALNO - GOSPODARCZY	ul. Pukowca 85	zły	brak wartości
37	DAWNA HUTA PAWŁA OB. ODLEWNIA ŻELIWA	ul. Rybnicka 14	średni	brak wartości

38	<i>DAWNY MŁYN</i>	ul. Rybnicka 12	średni	brak wartości
39	<i>BUDYNEK MIESZKALNY</i>	ul. Rybnicka 150	średni	brak wartości
40	<i>BUDYNEK USŁUGOWY</i>	ul. Rybnicka 152	dobry	brak wartości
41	<i>BUDYNEK GOSPODARCZY</i>	ul. Spółdzielcza 5a	zły	brak wartości
42	<i>DAWNY FOLWARK</i>	ul. Żwaka	średni	brak wartości

VII. WYTYCZNE URBANISTYCZNE

Wszelkie działania inwestycyjne w obrębie ulic: MĘCZENNIKÓW OŚWIĘCIMSKICH – DOLNE PRZEDMIEŚCIE – PSZCZYŃSKA – HULOKI – STODOLNA – AL. NIEPODLEGŁOŚCI należy prowadzić według zasad ustanowionych w dotychczasowych definicjach dla strefy "A" ochrony konserwatorskiej.

VII.I. Wytyczne konserwatorskie.

Elementy stanu zachowania dziedzictwa kulturowego stanowią przede wszystkim: historyczny układ urbanistyczny - przebieg ulic, zabudowa miejska - kamienice i ich układ przestrzenny, place - skwery, zieleń, budynki użyteczności publicznej.

Ochrona tych składowych odbywa się w głównej mierze poprzez:

1. zachowanie linii zabudowy dzięki utrzymaniu istniejących budynków i uzupełnienie luk budowlanych nową zabudową plombową,
2. uporządkowanie wnętrza kwartałów poprzez wyburzenia obiektów bezwartościowych (oficyn, budynków gospodarczych, garaży, itp.),
3. integrację zabudowy w centrach urbanistycznych,
4. modernizację zabytkowej zabudowy celem zwiększenia standardu użytkowego,
5. konserwację zabytkowych elewacji w oparciu o program i projekt.

6. uporządkowanie parterów w oparciu o jednorodny projekt w obrębie zarówno jednego budynku, jak i przestrzeni całej ulicy,
7. zamknięcie pierzei w celu uporządkowania ładu przestrzennego oraz likwidacji niewłaściwych osi widokowych.
8. Zabudowa luk budowlanych powinna utrzymywać historyczne linie zabudowy i podziały parcelacyjne oraz gabaryty pierzei (wysokość, kształt dachu, materiał, itd.). Nowoprojektowana architektura winna harmonizować z zabytkowym otoczeniem. Wymagane jest ustalenie maksymalnego gabarytu zabudowy, który wyznaczają historyczne budynki,
9. likwidację obiektów tymczasowych (m. in. kiosków, straganów), dysharmonizujących z otoczeniem. Należałoby wprowadzić ich funkcję w parterze budynków istniejących lub nowoprojektowanych,
10. maksymalną ochronę terenów zielonych przed wkraczaniem zabudowy.

Ilustracja 7: Narożnik ul. Szeptyckiego - Męczenników Oświęcimskich.

VIII.OBIEKTY OKREŚLAJĄCE PRZESTRZEŃ HISTORYCZNĄ I KOMPOZYCYJNĄ MIASTA

VIII.I.Tabela obiektów – urbanistyka i kubatura.

<u>numer karty</u>	<u>funkcja</u>	<u>adres</u>	<u>stan zachowania</u>	<u>waloryzacja</u>
9	ZESPÓŁ DWORKU I FOLWARKU	ul. Brodecka 16 / Świerklańska	średni	walor zabytkowy
11	CMENTARZ WYZNANIA MOJŻESZOWEGO	ul. Cmentarna	zły	walor zabytkowy
15	BUDYNEK UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ	ul. Dolne Przedmieście 1	dobry	walor zabytkowy
18	BUDYNEK MIESZKALNO - USŁUGOWY	ul. Dworcowa 1	dobry	walor zabytkowy
19	BUDYNEK MIESZKALNO - USŁUGOWY	ul. Dworcowa 5	zły	walor zabytkowy
20	BUDYNEK UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ	ul. Dworcowa 6	dobry	walor zabytkowy
24	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Dworcowa 8	zły	walor zabytkowy
27	BUDYNEK MIESZKALNO - HANDLOWY	ul. Dworcowa 23	średni	walor zabytkowy
29	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Dworcowa 33	średni	walor zabytkowy
30	BUDYNEK UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ	ul. Dworcowa 35	średni	walor zabytkowy
31	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Garncarska 5	średni	walor zabytkowy
32	ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO	ul. Garncarska 16	dobry	walor zabytkowy
35	DAWNY PIEC HUTNICZY	ul. Gichta	destrukta	walor zabytkowy
42	KAMIENICA MIESZKALNA	ul. Kościuszki 22	dobry	walor zabytkowy
43	BUDYNEK USŁUGOWY	ul. Kościuszki 105	średni	walor zabytkowy
44	KOŚCIOŁ PAR. EW. - AUGSB.	ul. Kościuszki - Osińska 4	dobry	walor zabytkowy

45	BUDYNEK PROBOSTWA PAR. EW. - AUGSB.	ul. Osieńska 4	dobry	walor zabytkowy
48	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Męczenników Oświęcimskich 32	średni	walor zabytkowy
49	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Męczenników Oświęcimskich 44	średni	walor zabytkowy
60	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Moniuszki 24-24a/Garncarska	średni	walor zabytkowy
61	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Moniuszki 26/Garncarska	średni	walor zabytkowy
62	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Moniuszki 28-28d	średni	walor zabytkowy
64	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Murarska 9	zły	historyczny typ zabudowy
65	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Murarska 11	średni	historyczny typ zabudowy
66	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Murarska 13	dobry	historyczny typ zabudowy
67	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Murarska 15	zły	historyczny typ zabudowy
68	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Murarska 17	zły	historyczny typ zabudowy
69	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Murarska 19	średni	historyczny typ zabudowy
70	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Murarska 35	dobry	historyczny typ zabudowy
71	BUDYNEK MIESZKALNY	ul. Murarska 37	zły	historyczny typ zabudowy
82	KAMIENICA MIESZKALNA	ul. Pszczyńska 9	średni	walor zabytkowy
97	DAWNA ŚWIETLICA	ul. Rybnicka 249 / Wiejska 1	dobry	walor zabytkowy
98	BUDYNEK MIESZKALNO – USŁUGOWY	ul. Rynek 1	dobry	walor zabytkowy
99	BUDYNEK MIESZKALNO – USŁUGOWY	ul. Rynek 2	dobry	walor zabytkowy

101	BUDYNEK UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ	ul. Rynek 9	dobry	walor zabytkowy
102	BUDYNEK MIESZKALNO – USŁUGOWY	ul. Rynek 10	dobry	walor zabytkowy
103	KAMIENICA MIESZKALNA	ul. Rynek 11	dobry	walor zabytkowy
104	BUDYNEK MIESZKALNO – USŁUGOWY	ul. Rynek 12	dobry	walor zabytkowy
105	BUDYNEK UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ	ul. Rynek 23	dobry	walor zabytkowy
107	BUDYNEK MIESZKALNO – USŁUGOWY	ul. Szeptyckiego 4	dobry	walor zabytkowy
108	BUDYNEK MIESZKALNO – USŁUGOWY	ul. Szeptyckiego 6	zły	walor zabytkowy
109	BUDYNEK MIESZKALNO – USŁUGOWY	ul. Szeptyckiego 9	średni	walor zabytkowy
110	BUDYNEK MIESZKALNO – USŁUGOWY	ul. Szeptyckiego 11	średni	walor zabytkowy
111	BUDYNEK MIESZKALNO – USŁUGOWY	ul. Szeptyckiego 12	dobry	walor zabytkowy
112	BUDYNEK MIESZKALNO – USŁUGOWY	ul. Szeptyckiego 14	średni	walor zabytkowy
113	BUDYNEK MIESZKALNO – USŁUGOWY	ul. Szeptyckiego 19	dobry	walor zabytkowy
116	BUDYNEK MIESZKALNO – USŁUGOWY	ul. Szeroka 7	zły	historyczny typ zabudowy
117	BUDYNEK MIESZKALNO – USŁUGOWY	ul. Szeroka 7a	zły	historyczny typ zabudowy
118	BUDYNEK MIESZKALNO – USŁUGOWY	ul. Szeroka 8	średni	walor zabytkowy
120	KAMIENICA MIESZKALNO - USŁUGOWA	ul. Szeroka 10	średni	walor zabytkowy
121	KAMIENICA MIESZKALNO - USŁUGOWA	ul. Szeroka 11	średni	walor zabytkowy

127	BUDYNEK MIESZKALNO – USŁUGOWY	ul. Szeroka 28	dobry	walor zabytkowy
135	ZESPÓŁ DAWNEGO PAŁACU I FOLWARKU – OBECNIE BUDYNKI MIESZKALNE I GOSPODARCZE	ul. Wodzisławska 111	zły	walor zabytkowy
141	ZESPÓŁ DAWNEGO PAŁACU I BUDYNKÓW DAWNEGO FOLWARKU	ul. Zamkowa	zły	walor zabytkowy
142	ZESPÓŁ DAWNEGO PAŁACU I BUDYNKÓW DAWNEGO FOLWARKU	ul. Zamkowa	zły	walor zabytkowy
146	MURY OBRONNE	Męczenników Oświęcimskich, Dolne Przedmieście, Pszczyńska, Biskupa, Ogrodowa	średni	walor zabytkowy
147	UKŁAD PRZESTRZENNY MIASTA LOKACYJNEGO	Męczenników Oświęcimskich, Dolne Przedmieście, Pszczyńska, Huloki, Stodolna, Al. Niepodległości	dobry, średni, zły	walor zabytkowy

VIII.II. Tabela obiektów – mała architektura.

<u>numer karty</u>	<u>funkcja</u>	<u>adres</u>	<u>stan zachowa- nia</u>	<u>waloryzacja</u>
2	KRZYŻ KAMIENNY	Boryńska 4-6	średni	walor zabytkowy
3	KRZYŻ KAMIENNY	Brodecka/Graniczna	średni	walor zabytkowy
8	KRZYŻ KAMIENNY	Garncarska	średni	walor zabytkowy
9	KRZYŻ POKUTNY	Garncarska 16	zły	walor zabytkowy
10	KRZYŻ KAMIENNY	Główna 60	średni	walor zabytkowy
11	KAPLICZKA ARCHITEKTONICZNA	Główna	średni	walor zabytkowy
14	KAPLICZKA ARCHITEKTONICZNA	Kasztanowa/Tęczowa	średni	walor zabytkowy
17	KRZYŻ KAMIENNY	Kłokocińska /Wodzisławsk a	średni	walor zabytkowy

18	<i>ZESPÓŁ DAWNEGO CMENTARZA</i>	ul. ks. Klimka – Garncarska – Męczenników Oświęcimskich	zły	walor zabytkowy
19	<i>KRZYŻ KAMIENNY</i>	Kościuszki	dobry	walor zabytkowy
20	<i>KRZYŻ KAMIENNY</i>	Kościuszki 18	średni	walor zabytkowy
21	<i>KRZYŻ KAPLICZKOWY</i>	Kościuszki 77	średni	walor zabytkowy
24	<i>KAPLICA ARCHITEKTONICZNA</i>	ul. Murarska	dobry	walor zabytkowy
29	<i>KRZYŻ KAMIENNY</i>	Pszczyńska/Biskupa	zły	walor zabytkowy
30	<i>KRZYŻ KAMIENNY</i>	Pszczyńska/Kleszczowska	średni	walor zabytkowy
31	<i>KRZYŻ KAMIENNY</i>	Pszczyńska/Zastawa	dobry	walor zabytkowy
32	<i>KRZYŻ KAMIENNY</i>	Pukowca 41	średni	walor zabytkowy
34	<i>KRZYŻ KAMIENNY</i>	Pukowca 60	dobry	walor zabytkowy
35	<i>KRZYŻ KAMIENNY</i>	Pukowca 63	średni	walor zabytkowy
36	<i>KRZYŻ KAMIENNY</i>	Reja/Palki	średni	walor zabytkowy
37	<i>KRZYŻ KAMIENNY</i>	Reja/Włociańska	średni	walor zabytkowy
38	<i>KRZYŻ KAMIENNY</i>	Rybnicka 62	zły	walor zabytkowy
41	<i>KRZYŻ KAMIENNY</i>	Rybnicka 224	dobry	walor zabytkowy
42	<i>KAPLICZKA ARCHITEKTONICZNA</i>	Rybnicka/Reja	średni	walor zabytkowy
43	<i>FIGURA ŚW. JANA NEPOMUCENA</i>	Rynek	dobry	walor zabytkowy
47	<i>KAPLICZKA ARCHITEKTONICZNA</i>	Szkolna 42	średni	walor zabytkowy
48	<i>KRZYŻ KAMIENNY</i>	Szkolna 61	średni	walor zabytkowy
50	<i>POMNIK ŚW. JANA NEPOMUCENA</i>	Szoszowska 13	średni	walor zabytkowy
52	<i>KRZYŻ KAPLICZKOWY</i>	Ustronna 1	średni	walor zabytkowy
53	<i>KRZYŻ KAMIENNY</i>	Wodzisławska 17	zły	walor zabytkowy
55	<i>KRZYŻ POKUTNY</i>	Wodzisławska 87	zły	walor zabytkowy
57	<i>KRZYŻ KAMIENNY</i>	Wodzisławska 108	średni	walor zabytkowy

---

IX. WNIOSKI I PROPOZYCJE DO PROGRAMU OCHRONY ZABYTKÓW MIASTA ŻORY

Zapisy niniejszego programu są integralną częścią prawa lokalnego w postaci zgodnej z obowiązującymi przepisami prawa na terytorium Polski. Ich uszczegółowieniem winien być program rewaloryzacji wytypowanych obszarów i zespołów oraz poszczególnych obiektów.

Działalność zmierzającą do zachowania i poprawienia stanu konserwatorsko – technicznego należy skoncentrować na układach i zespołach przestrzennych oraz obiektach określonych jako posiadające walor zabytkowy i wpisanych dotychczas do rejestru zabytków "A" województwa śląskiego. Priorytetem programu jest zarówno utrzymanie obecnego zasobu substancji zabytkowej, jak i radykalna poprawa jej stanu zachowania. Istotnym elementem warunkującym realizację tego celu – zwłaszcza w aspekcie ochrony i rewaloryzacji układu przestrzennego miasta lokacyjnego (karta nr 147) – jest opracowanie zasad remontu elewacji oraz określania ich kolorystyki. Obecna, całkowita dowolność w tym zakresie prowadzi do chaosu przestrzennego i plastycznego. Zagadnienie to jest szczególnie istotne w aspekcie zwartych przestrzeni (pierzeje ulic - np. ul. Szepetyckiego, ul. Szeroka) oraz placów (np. Rynek)

Zasób obiektów wymienionych w działach: **OBIEKTY ZABYTKOWE WPISANE DO REJESTRU ZABYTKÓW „A” WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO** oraz **OBIEKTY OKREŚLAJĄCE PRZESTRZEŃ HISTORYCZNĄ I KOMPOZYCYJNĄ MIASTA** mogą stanowić podstawę do zaprojektowania szlaku turystyczno – krajobrazowego, który łączyłby historię Żor ze współczesnością oraz z zespołami środowiska naturalnego. Obszary i elementy takie, jak np.: cmentarz żydowski (karta nr 11), wieża Gichta (karta nr 36), układ lokacyjny miasta (karta nr 147), mury obronne (karta nr 146), krzyże pokutne (karty: nr 9 i 55) umożliwiają wpisanie Żor w kontekst problemów regionalnych i ponadregional-

---

nych, nie tylko w aspekcie szlaków turystyczno – krajobrazowych, ale także programów ochrony dóbr kultury o znaczeniu ponadlokalnym. Elementy te zwiększają możliwości pozyskania funduszy z różnych źródeł na prace konserwatorskie.

Obszarem, na którym należy skoncentrować działalność w zakresie rewitalizacji oraz rewaloryzacji jest obszar układu lokacyjnego (opisany w karcie 147) wraz z zabudową, a także obiekty znajdujące się w jego bezpośrednim sąsiedztwie wzdłuż ulic: Dworcowej i Pszczyńskiej oraz obiekty :

- zespół kościoła: parafii przy ul. Garnarskiej 16,
- zespół dworsko – folwarczny przy ul. Brodeckiej 16,
- wieża Gichta – pozostałość huty „Waleska”,
- zespół kościoła i parafii ewangelicko – augsburskiej przy ul. Osińskiej/Kościuszki,
- zespół pałacu i folwarku przy ul. Wodzisławskiej 111,
- zespół dawnego pałacu i folwarku przy ul. Zamkowej.

Ilustracja 8: ulica Garnarska.

Zapis ten odnosi się także do pozostałych obiektów wpisanych do rejestru zabytków „A” województwa śląskiego. Obejmuje również małą architekturę zlokalizowaną w przedmiotowym obszarze, posiadającą walor zabytkowy. Z uwagi na bardzo silne rozproszenie substancji zabytkowej poza obszarem opisanym jako układ przestrzenny miasta lokacyjnego oraz związanych z nim ulicami, a także z uwagi na zatarcie czytelności pierwotnych układów przestrzennych w pozostałych dzielnicach historycznych, trudno zakwalifikować większy, spójny obszar do działań rewaloryzacyjnych.

Istotnym elementem kształtującym obraz miasta, zwłaszcza jego centrum są wszelkiego rodzaju szyldy oraz elementy reklamowe. Mają one obecnie całkowicie przypadkowy charakter. Często są nieestetyczne. Dysharmonizują ze strukturą zabytkową obiektów i terenu. W celu niwelacji tego negatywnego zjawiska należy opracować jednolity program zasad w przedmiotowym temacie dla całego miasta.

Na podstawie istniejących uregulowań prawnych gmina (powiat) powinna opracować program i zasady wspierania przedsięwzięć konserwatorskich i rewaloryzacyjnych prowadzonych przez właścicieli obiektów (innych niż gmina). W szczególności powinien on objąć obiekty znajdujące się w dyspozycji parafii, związków wyznaniowych i właścicieli prywatnych. Jego celem winno być powstrzymanie procesów destrukcyjnych substancji zabytkowej (np. ul. Murarska). Problem ten obejmuje także zagadnienie konserwacji i utrzymania np. murów miejskich.

Należy sukcesywnie - w ramach wytycznych ustawowych i zapisów zawartych w tabelach – rozbudowywać zasób dokumentacji dotyczących substancji opracowanej w niniejszej ewidencji. Sugeruje się opracowanie pełnego zasobu informacji o wszelkiego typu źródłach dotyczących historii obecnych Żor i miej-

---

scu ich przechowywania. Aby zasób był kompletny, nie może on ograniczać się li tylko do źródeł publicznych i państwowych. Powinien sukcesywnie objąć zasoby prywatne oraz związków wyznaniowych. Należy upublicznić miejsce przechowywania i warunki korzystania z przedmiotowych materiałów. Zadanie to zostanie powierzone Muzeum Miejskiemu i Towarzystwu Miłośników Miasta Żory a miejscem przechowywania i udostępniania zasobów będzie Muzeum Miejskie.

Postuluje się ustanowienie koordynatora odpowiedzialnego za realizowanie niniejszego programu.

Uwarunkowania dotyczące programów, procesów i technologii konserwatorskich oraz wymogów projektowych należy opracować indywidualnie do każdego z obiektów lub zespołów przestrzennych, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawnymi i w uzgodnieniu ze stosownymi organami i służbami wymienionymi tamże.

Ilustracja 9: ulica Garncarska.

Program powinien umożliwić realizację stosownych zapisów Uchwały Rady Miasta STRATEGIA ROZWOJU MIASTA ŻORY przyjęta Uchwałą Rady Miasta Żory nr 494/XLIII/05 z dnia 29 grudnia 2005 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Miasta Żory, w którym zapisano m.in. iż Stare Miasto jest punktem centralnym miasta zapewniającym jego dalszy rozwój. Umożliwia także wpisanie się miasta w realizację stosownych zapisów Planów Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego (Uchwała Nr II/21/2/2004 Sejmiku województwa śląskiego z dnia 21 czerwca 2004 r. w sprawie uchwalenia Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego”).

Niniejszy „Program” winien współgrać z UCHWAŁĄ Nr 456/XXXIX/05 RADY MIASTA ŻORY z dnia 13.10.2005r. w sprawie: uchwalenia Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Żory.

X. TYPOLOGIA ZABYTKÓW NIERUCHOMYCH

Biorąc pod uwagę układ formalny opracowanych obiektów można wśród nich wyodrębnić:

1. Budynki użyteczności publicznej:

- Kościoły: ul. Garncarska 16, ul. Kościuszki – Osińska 4
- Ratusz: ul. Rynek 9
- Dworzec kolejowy: ul. Dworcowa 35, ul. Kościuszki 105
- Domy Kultury: ul. Dolne Przedmieście 1, ul. Kościuszki 3, ul. Rybnicka 249/Wiejska 1
- Klasztor: ul. Rybnicka 17

2. Budownictwo typu rezydencjonalnego:

- Pałac: ul. Wodzisławska 111, ul. Zamkowa
- Willa: ul. Dworcowa 6, 10, ul. Męczenników Oświęcimskich 32, 44

-
- Dwór wiejski: ul. Brodecka 16
3. Kamienice miejskie:
- ul. Dolne Przedmieście 5
  - ul. Dworcowa 5, 7, 8, 11, 23
  - ul. Kościuszki 9, 14, 18, 22
  - ul. Mikołowska 7a, 28
  - ul. Moniuszki 26 / Garncarska
  - ul. Pszczyńska 9
  - ul. Rynek 3, 10
  - ul. Szeptyckiego 12, 14, 19, 27, 31
  - ul. Szeroka 8, 28
4. Budynki mieszkalne – kamienice - 2 kondygnacyjne z bramą, dachem dwuspadowym w zwartej zabudowie miejskiej, powstałe w latach 1810 – 1830:
- ul. Dworcowa 1
  - ul. Rynek 2, 23
  - ul. Szeptyckiego 4, 6, 9
  - ul. Szeroka 9, 10, 11
5. Budynki mieszkalne - 1 kondygnacyjne z dachem dwuspadowym w zwartej zabudowie miejskiej, powstałe w latach 1810 – 1830:
- ul. Bramkowa 1, 2
  - ul. Dolne Przedmieście 2
  - ul. Dworcowa 13
  - ul. Garncarska 22, 26
  - ul. Męczenników Oświęcimskich 5
  - ul. Murarska 1, 9, 11, 13, 15, 17, 19, 33, 35, 37
  - ul. Ogrodowa 21
  - ul. Szeroka 7, 7a, 12, 14, 15, 16, 20
6. Budynki mieszkalne - 1 ½ kondygnacyjne z facjatami w zwartej zabudowie miejskiej:

-
- ul. Dworcowa 9
  - ul. Górne Przedmieście 2
7. Budynki mieszkalne - 2 kondygnacyjne z dachem wielospadowym w zwartej zabudowie miejskiej:
- ul. Biskupa 2, 40
  - ul. Rynek 1, 12
8. Budownictwo mieszkaniowe typu patronackiego
- ul. Dworcowa 31, 33
  - ul. Powstańców 2 – 2a
  - ul. Pszczyńska 2-4-6

Ilustracja 10: ulica Bałdyka od strony ulicy Moniuszki.

9. Budynki mieszkalne 2 – 2 ½ kondygnacyjne typu osiedlowego, o charakterze kamienicy powstałe po 1945 roku, w zabudowie zwartej:
- ul. Garncarska 5
  - ul. Koszarowa 1-4
  - ul. Moniuszki 24 – 24a / Garncarska, 28 – 28d

-
- ul. Rynek 11
  - ul. Szeptyckiego 11
  - ul. Zgaślika 1, 3
10. Budynki mieszkalne - 1 lub 1½ kondygnacyjne, tynkowane, z dachem dwuspadowym w zabudowie rozproszonej:
- ul. Bażancia 1
  - ul. Boguszowicka 8
  - ul. Dębowa 16
  - ul. Główna 40, 78, 116
  - ul. Paderewskiego 3, 11
  - ul. Pszczyńska 57
  - ul. Pukowca 91, 99
  - ul. Reja 64, 66
  - ul. Rolnicza 1
  - ul. Rybnicka 37, 54, 56, 106, 147, 164, 215
  - ul. Wodzisławska 95
  - ul. Wyzwolenia 30, 78
11. Budynki mieszkalne lub mieszkalno - gospodarcze z facjatami 1 lub 1½ kondygnacyjne w rozproszonej zabudowie typu wiejskiego:
- ul. Chopina 6
  - ul. Dębowa 13
  - ul. Główna 144
  - ul. Stawowa 1
12. Budynki mieszkalne lub mieszkalno – gospodarcze 1 lub 1 ½ kondygnacyjne o elewacjach wykończonych w cegle:
- ul. Boguszowicka 21, 45
  - ul. Dębowa 4-6
  - ul. Miarki 6, 12, 13, 17
  - ul. Mikołowska 2, 4, 15, 20
  - ul. Piaskowa 2, 4, 6, 10, 12

-
- ul. Pszczyńska 39, 56
  - ul. Rolnicza 5, 13
  - ul. Rybnicka 51, 60, 66a, 106, 147, 151, 153, 169, 224
  - ul. Tęczowa 1
  - ul. Wodzisławska 10, 33, 37, 78, 85, 102, 134, 170
  - ul. Wysoka 2, 10
  - ul. Zostawa 9

13. Obiekty techniki:

- ul. Boryńska 7 – zespół budynków dawnej fabryki rowerów
- Gichta – piec hutniczy (pozostałość po hucie „Waleska”)

14. Układ przestrzenny miasta lokacyjnego – karta nr 147:

- ul. Męczenników Oświęcimskich / Dolne Przedmieście / Pszczyńska / Huloki / Stodolna / Aleja Niepodległości

15. Mury obronne miasta lokacyjnego – karta nr 146:

- ul. Męczenników Oświęcimskich / Dolne Przedmieście / Pszczyńska / Biskupa / Ogrodowa

16. Cmentarze:

- żydowski: ul. Cmentarna
- dawny parafialny: ul. Klimka / Garncarska / Męczenników Oświęcimskich
- ewangelicko – augsburski: ul. Osińska / Kościuszki

XI. TYPOLOGIA „MAŁEJ ARCHITEKTURY”

Biorąc pod uwagę układ formalny opracowanych obiektów można wśród nich wyodrębnić:

1. Krzyże przydrożne proste

- ul. Dębowa/Miarki
- ul. Dworcowa 18
- ul. Główna
- ul. Katowicka/Mikołowska
- ul. Mikołowska
- ul. Osińska 3
- ul. Szczekowicka
- ul. Wodzisławska 107

2. Krzyże pokutne

- ul. Garncarska 16
- ul. Wodzisławska 87

3. Krzyże z rzeźbiarskim wizerunkiem Chrystusa

- ul. Kościuszki (Lipowa)
- ul. Osińska 4 (cmentarz ew.- augsb.)
- ul. Wodzisławska 255

4. Krzyże z rzeźbiarskim wizerunkiem Chrystusa, figurą Matki Boskiej oraz krzyże kapliczkowe z figurą Matki Boskiej lub krzyże w typie Kalwarii

- ul. Boguszowicka 94
- ul. Brodecka/Graniczna
- ul. Gajowa/Zwycięstwa
- ul. Garncarska 16
- ul. Główna 60

-
- ul. Kłokocińska/Skarbek
  - ul. Kłokocińska/Wodzisławska
  - ul. Kościuszki 18
  - ul. Kościuszki/Wyjazdowa
  - ul. Kościuszki 77
  - ul. Pszczyńska/Biskupa
  - ul. Pszczyńska/Zastawa
  - ul. Pszczyńska
  - ul. Pszczyńska/Kleszczowska
  - ul. Pukowca 41, 60, 63
  - ul. Reja/Pałki
  - ul. Reja/Włościańska
  - ul. Rybnicka 62, 224
  - ul. Szkolna 61
  - ul. Świerkłańska 10
  - ul. Ustronna 1
  - ul. Wodzisławska 17, 78, 108
  - ul. Wodzisławska/Ptasia 3
  - ul. Zostawa 29
5. Kaplice architektoniczne
- ul. Główna
  - ul. Kasztanowa/Tęczowa
  - ul. Murarska
  - ul. Rybnicka/Reja
  - ul. Staromiejska
  - ul. Szkolna 42
  - ul. Wodzisławska/ Chopina
  - ul. Wodzisławska 314
6. Rzeźby wolnostojące (Matka Boska /NMP/, św. Jan Nepomucen, św. Barbara, św. Antoni)

-
- ul. Dworcowa 35
  - ul. Nepomucena
  - ul. Pukowca 50
  - ul. Rybnicka 157
  - ul. Rynek
  - ul. Szoszowska 13
  - ul. Szoszowska 15
  - ul. Szoszowska
  - ul. Wodzisławska 138 a
  - ul. Wodzisławska – przy kościele Podwyższenia Krzyża św.
  - ul. Wyzwolenia
  - ul. Zostawa 19

Ilustracja 11: ulica Ogrodowa.

XII. RAMOWE WYTYCZNE KONSERWATORSKIE DO PROGRAMU OCHRONY OBIEKTÓW I ZESPOŁÓW PRZESTRZENNYCH O SZCZEGÓLNYM WALORZE ZABYTKOWYM

Dotyczy kart :

ul. Brodecka 16/Świerkłańska

- zachować bryłę oraz formę budynku,
- utrzymać sylwetę i linię dachu oraz historyczny typ pokrycia,
- zachować pierwotny charakter i podziały elewacji obiektu,
- utrzymać charakter otoczenia i historyczne osie kompozycyjne,
- założenie włączyć w przebieg szlaku edukacyjno – turystycznego.

ul. Dworcowa 6

- zachować bryłę oraz formę budynku,
- utrzymać sylwetę i linię dachu oraz przywrócić historyczny typ pokrycia,
- zachować pierwotny wystrój, charakter i podziały elewacji obiektu,
- przywrócić pierwotny charakter stolarki okiennej i drzwiowej,
- opracować program rewaloryzacji obiektu i otoczenia, w tym projekt rekompozycji zieleni,
- obiekt włączyć w przebieg planowanego szlaku edukacyjno – turystycznego miasta jako jeden z podstawowych elementów.

ul. Garncarska 16

kościół parafialny:

- zachować bryłę oraz formę.

budynek probostwa:

-
- zachować bryłę oraz formę,
  - uporządkować otoczenie obiektu, zwłaszcza w sąsiedztwie murów,
  - kompleks włączyć w przebieg szlaku edukacyjno – turystycznego.

mury obronne:

- zgodnie z założeniami przyjętymi do rewaloryzacji całego zespołu murów miejskich,
- włączyć w przebieg szlaku edukacyjno – turystycznego.

cmentarz:

- zachować obecny, niegrzebalny charakter obiektu,
- w porozumieniu z Parafią opracować program szczegółowych badań całego obiektu oraz poszczególnych nagrobków (np. badania technologiczne, historyczne, typologiczne, ikonograficzne),
- wykonać projekt rekompozycji zespołu (pełną konserwacją objęte zostaną nagrobki o najwyższych wartościach),
- utrzymać charakter otoczenia i historyczne osie kompozycyjne,
- rozpocząć etapową konserwację drzewostanu,
- opracować projekt lapidarium lub innej formy dla elementów nagrobków,
- założenie włączyć w przebieg planowanego szlaku edukacyjno – turystycznego miasta jako jeden z podstawowych elementów.

Gichta

Obiekt znajduje się w granicach administracyjnych gminy Czerwionka – Leszczyne. Z uwagi na ścisły związek z historią miasta Żory został włączony do niniejszego opracowania.

- zachować obecną formę obiektu jako tzw. "trwałą ruinę",
- proponuje się nadanie obiektowi funkcji wieży widokowej – należy opracować projekt adaptacji,

-
- utrzymać charakter otoczenia i historyczne osie kompozycyjne,
  - wyakcentować obiekt w krajobrazie,
  - całość założenia włączyć w przebieg planowanego szlaku edukacyjno – turystycznego miasta, jako jeden z podstawowych elementów.

ul. Kościuszki / Osińska 4

kościół parafialny:

- zachować bryłę oraz formę.

budynek probostwa:

- zachować bryłę oraz formę,
- utrzymać znaczenie zespołu jako pionowej dominanty przestrzennej-południowego obrzeża centrum miasta,
- całość założenia włączyć w przebieg planowanego szlaku edukacyjno – turystycznego miasta, jako jeden z podstawowych elementów.

ul. Męczenników Oświęcimskich 32

- zachować bryłę oraz formę budynku,
- utrzymać sylwetę i linię dachu oraz przywrócić historyczny typ pokrycia,
- zachować pierwotny wystrój, charakter i podziały elewacji obiektu.

zabudowa ul. Murarskiej

- bezwzględnie zachować bryłę oraz formę wszystkich obiektów,
- utrzymać sylwetę i linię dachu oraz przywrócić historyczny typ pokrycia,
- zachować pierwotny wystrój, charakter i podziały elewacji obiektów,
- z uwagi na stan techniczny budynki wymagają remontu kapitalnego po uprzednim przeprowadzeniu badań. Istnieje również konieczność opracowania technologii prowadzenia remontu celem zniwelowania

---

nia zagrożenia katastrofą budowlaną obiektów sąsiednich. Należy sporządzić stosowną dokumentację,

- problem konserwacji zabudowy historycznej podmiotowej ulicy z uwagi na stosunki własnościowe wymaga opracowania zasad i warunków współpracy miasta z właścicielami prywatnymi,
- historyczną zabudowę ulicy włączyć w przebieg planowanego szlaku edukacyjno – turystycznego miasta jako jeden z podstawowych elementów.

ul. Rynek 23

- zachować bryłę oraz formę budynku,
- utrzymać sylwetę i linię dachu,
- na podstawie zgromadzonej ikonografii przeprowadzić rekompozycję elewacji z zachowaniem elementów pierwotnego wystroju, charakteru i podziałów,
- przeprowadzić kompleksową konserwację elementów pierwotnego wystroju kamieniarskiego,
- dokonać rekompozycji i estetyzacji reklam i szyldów,
- obiekt włączyć w przebieg planowanego szlaku edukacyjno – turystycznego miasta jako jeden z podstawowych elementów.

zabudowa ul. Szeptyckiego

- zachować bryłę oraz formę wszystkich budynków,
- utrzymać sylwetę i linię dachu oraz historyczny typ pokrycia,
- zachować pierwotny wystrój, charakter i podziały elewacji obiektów,
- ujednoczyć sposoby kształtowania witryn, stolarki okiennej i drzwiowej,
- przeprowadzić kompleksową konserwację elementów pierwotnego wystroju kamieniarskiego,
- dokonać rekompozycji i estetyzacji reklam i szyldów,

-
- problem konserwacji zabudowy historycznej tej ulicy z uwagi na stosunki własnościowe wymaga opracowania zasad i warunków współpracy między miastem i właścicielami prywatnymi,
  - historyczną zabudowę ulicy włączyć w przebieg planowanego szlaku edukacyjno – turystycznego miasta jako jeden z podstawowych elementów.

zabudowa ul. Szerokiej

- zachować bryłę oraz formę wszystkich budynków historycznych,
- utrzymać sylwetę i linię dachu oraz historyczny typ pokrycia,
- zachować pierwotny wystrój, charakter i podziały elewacji obiektów,
- na podstawie zgromadzonej ikonografii historycznej elewacji obiektów dokonać ich rekompozycji z zachowaniem elementów pierwotnego wystroju, charakteru i podziałów,
- ujednolicić sposoby kształtowania witryn, stolarki okiennej i drzwiowej,
- przeprowadzić kompleksową konserwację elementów pierwotnego wystroju kamieniarskiego,
- dokonać rekompozycji i estetyzacji reklam i szyldów,
- problem konserwacji zabudowy historycznej przedmiotowej ulicy, z uwagi na stosunki własnościowe wymaga opracowania zasad i warunków współpracy między miastem i właścicielami prywatnymi,
- historyczną zabudowę ulicy włączyć w przebieg planowanego szlaku edukacyjno – turystycznego miasta jako jeden z podstawowych elementów.

ul. Wodzisławska 111 (pałac)

- zachować bryłę oraz formę pałacu,
- utrzymać sylwetę i linię dachu oraz historyczny typ pokrycia,
- zachować pierwotny charakter i podziały elewacji obiektu,
- utrzymać charakter otoczenia oraz historyczne osie kompozycyjne,

-
- opracować program rewaloryzacji obiektu i otoczenia, w tym projekt rekompozycji zieleni,
  - pałac włączyć w przebieg planowanego szlaku edukacyjno – turystycznego miasta, jako jeden z podstawowych elementów.

ul. Zamkowa (zamek i folwark)

- zachować bryłę oraz formę dawnego zamku,
- utrzymać sylwetę i linię dachu oraz historyczny typ pokrycia,
- zachować pierwotny charakter i podziały elewacji obiektu,
- utrzymać charakter otoczenia i historyczne osie kompozycyjne,
- opracować program rewaloryzacji obiektu i otoczenia, w tym inwentaryzację oraz projekt rekompozycji zieleni,
- opracować formę wykorzystania obiektów dawnego folwarku (nowa funkcja),
- problem konserwacji przedmiotowej zabudowy historycznej, z uwagi na stosunki własnościowe wymaga opracowania zasad i warunków współpracy między miastem i właścicielami właścicielami,
- kompleks włączyć w przebieg planowanego szlaku edukacyjno – turystycznego miasta, jako jeden z podstawowych elementów.

URBANISTYKA

ul. Cmentarna (cmentarz żydowski)

- zachować obecny, niegrzebalny charakter obiektu
- w porozumieniu z gminą wyznaniową opracować program szczegółowych badań zarówno całego obiektu, jak i poszczególnych nagrobków (np. badania technologiczne, historyczne, typologiczne, ikonograficzne)
- wykonać projekt rekompozycji założenia
- utrzymać charakter otoczenia i historyczne osie kompozycyjne

-
- rozpocząć etapową kompleksową konserwację wszystkich macew oraz drzewostanu. W przypadku znacznej ilości zachowanych fragmentów nagrobków opracować projekt lapidarium lub innej formy zgodnej z kanonem
  - włączyć w przebieg planowanego szlaku edukacyjno – turystycznego miasta, jako jeden z podstawowych elementów.

Mury obronne (ul. Męczenników Oświęcimskich, ul. Dolne Przedmieście, ul. Pszczyńska, ul. Biskupa, ul. Ogrodowa)

- wykonać pełną inwentaryzację struktury, a także opracować program badawczy (m. in. badania architektoniczne, archeologiczne, ikonograficzne)
- zachować bryłę oraz formę czytelnych fragmentów murów,
- utrzymać sylwetę i linię historycznej struktury
- zachować pierwotny charakter obiektu
- z uwagi na powiązania ze strukturą budynków późniejszych w stosunku do murów (głównie XIX i XX wiecznych) wymagane jest podjęcie decyzji, które odcinki będą udostępnione. Należy przeprowadzić badania stanu technicznego a także opracować technologię oraz sporządzić stosowną dokumentację
- problem ochrony i konserwacji tego typu struktury historycznej z uwagi na stosunki własnościowe wymaga opracowania zasad i warunków współpracy między miastem i właścicielami prywatnymi
- Całość historycznej struktury należy włączyć w przebieg planowanego szlaku edukacyjno – turystycznego miasta, jako jeden z podstawowych elementów.

Układ przestrzenny miasta lokalycznego - ul. Męczenników Oświęcimskich, ul. Dolne Przedmieście, ul. Pszczyńska, ul. Huloki, ul. Stodolna, Al. Niepodległości

---

Problem ochrony i konserwacji tego typu struktury historycznej z uwagi na stosunki własnościowe wymaga opracowania zasad i warunków współpracy między miastem i właścicielami prywatnymi.

Na bazie zgromadzonej ikonografii historycznej zarówno obszaru, jak i poszczególnych obiektów należy opracować wytyczne oraz program rekonstrukcji przedmiotowego terenu.

Historyczny obszar należy włączyć w przebieg planowanego szlaku edukacyjno – turystycznego miasta.

XIII.PROGRAM OCHRONY ZABYTKÓW A STRATEGIA ROZWOJU GMINY

Strategia rozwoju gminy winna być ściśle powiązana z problematyką ochrony zabytków w ramach obowiązującego planu zagospodarowania przestrzennego. Szczególnie dotyczy to działań związanych z kształtowaniem krajobrazu w powiązaniu z ochroną środowiska naturalnego. Ochrona zabytków powinna być ściśle powiązana z ochroną zespołów przyrodniczo – krajobrazowych, często o charakterze historycznym. Tereny o tym charakterze wraz z zabudową kwalifikują się potencjalnie do możliwości pozyskania środków unijnych na działania rewitalizacyjne. Strategia rozwoju miasta winna być dokumentem elastycznym, aprobowanym przez społeczność lokalną.

XIII. I. Zamierzenia miasta

1. Uzupelnienie kart ewidencyjnych zabytków architektury i budownictwa dla obiektów wpisanych do rejestru zabytków województwa śląskiego.

Obiekty:

ul. Murarska 19 – budynek mieszkalny

ul. Murarska 37 - budynek mieszkalny

ul. Rynek 23 – Kościół Zielonoświątkowców

ul. Szeptyckiego 9 – budynek mieszkalno – usługowy

-
- ul. Rynek 1 - budynek mieszkalno – usługowy
  - ul. Szeroka 16 - budynek mieszkalno – usługowy
  - ul. Bramkowa 1 – budynek usługowy
  - ul. Zamkowa – pałac (nieużytkowany)
  - ul. Główna – kaplica architektoniczna (Rowień)
  - ul. Gichta – dawny piec hutniczy (huta „Waleska”)

Miasto zamierza, celem rozpoznania szczegółowego zasobów i ich ochrony, opracować karty ewidencyjne zabytków architektury i budownictwa oraz karty ruchome dla następujących obiektów zabytkowych:

ARCHITEKTURA:

1. ul. Boryńska 7 (dawna fabryka rowerów) – budynki usługowe
2. ul. Brodecka 16/Świerklańska – dwór i założenie folwarczne
3. ul. Dworcowa 5 – budynek mieszkalno – usługowy
4. ul. Dworcowa 7 - budynek mieszkalno – usługowy
5. ul. Fabryczna 8 - budynek mieszkalno – usługowy
6. ul. Dworcowa 8 - budynek mieszkalny
7. ul. Dworcowa 35 – budynek PKP
8. ul. Kościuszki 3 – dawna bożnica
9. ul. Kościuszki 22 – kamienica mieszkalna
10. ul. Kościuszki 105 – dworzec PKP (Baranowice)
11. ul. Męczenników Oświęcimskich 44 – willa mieszkalna
12. ul. Moniuszki 26/ Garncarska – budynek mieszkalny
13. ul. Murarska 9 – budynek mieszkalny
14. ul. Murarska 27 – budynek mieszkalny
15. ul. Pszczyńska 2-4-6 – zabudowa mieszkaniowa
16. ul. Pszczyńska 9 – kamienica mieszkalna
17. ul. Rybnicka 17 – klasztor
18. ul. Rybnicka 249/ Wiejska 1 – dawna placówka oświatowa
19. ul. Mikołowska – leśniczówka

-
20. ul. Kasztanowa 15 – dwór „Bies”
  21. ul. Szeptyckiego 14 – budynek mieszkalno – usługowy
  22. ul. Szeptyckiego 19 – budynek mieszkalno – usługowy
  23. ul. Szeptyckiego 28 – budynek mieszkalno – usługowy
  24. ul. Klimka/ Garncarska/ Męczenników Oświęcimskich – cmentarz zabytkowy
  25. Cmentarz ewangelicko -augsburski przy ulicy Osińskiej

MAŁA ARCHITEKTURA:

1. Krzyż kamienny, **Boryńska 4-6**
2. Krzyż kamienny, **Brodecka/Graniczna**
3. Krzyż drewniany, **Gajowa/Zwycięstwa**
4. Krzyż kamienny, **Garncarska 16**
5. Krzyż pokutny, **Garncarska 16**
6. Krzyż kamienny, **Główna 60**
7. Kapliczka architektoniczna, **Główna**
8. Kapliczka architektoniczna, **Kasztanowa/Tęczowa**
9. Krzyż kamienny, **Kłokocińska/Wodzisławska**
10. Zespół dawnego cmentarza, **ul. ks. Klimka – Garncarska – Męczenników Oświęcimskich**
11. Krzyż kamienny, **Kościuszki**
12. Krzyż kamienny, **Kościuszki 18**
13. Krzyż kapliczkowy, **Kościuszki 77**
14. Kaplica architektoniczna, **ul. Murarska**
15. Krzyż kamienny, **Pszczyńska**
16. Krzyż kamienny, **Pszczyńska/Biskupa**
17. Krzyż kamienny, **Pszczyńska/Kleszczowska**
18. Krzyż kamienny, **Pszczyńska/Zostawa**
19. Krzyż kamienny, **Pukowca 41**

-
20. Kapliczka słupowa, **Pukowca 50**
  21. Krzyż kamienny, **Pukowca 60**
  22. Krzyż kamienny, **Pukowca 63**
  23. Krzyż kamienny, **Reja/Palki**
  24. Krzyż kamienny, **Reja/Włóściańska**
  25. Krzyż kamienny, **Rybnicka 62**
  26. Kapliczka Maryjna słupowa, **Rybnicka 157**
  27. Krzyż kamienny, **Rybnicka 224**
  28. Kapliczka architektoniczna, **Rybnicka/Reja**
  29. Kapliczka architektoniczna, **Starowiejska**
  30. Kapliczka architektoniczna, **Szkolna 42**
  31. Krzyż kamienny, **Szkolna 61**
  32. Pomnik św. Jana Nepomucena, **Szoszowska 13**
  33. Kapliczka Maryjna, **Szoszowska 35**
  34. krzyż kapliczkowy, **Ustronna 1**
  35. Krzyż kamienny, **Wodzisławska 17**
  36. Krzyż kamienny, **Wodzisławska 78**
  37. Krzyż pokutny, **Wodzisławska 87**
  38. Krzyż kamienny, **Wodzisławska 108**
  39. Kapliczka architektoniczna, **Wodzisławska/Chopina**
  40. Kamienna grotta maryjna, **Wyzwolenia 30**
  41. Kapliczka ceglana z figurą Matki Boskiej, **Zostawa 19**
  42. Krzyż kamienny, **Zostawa 29**
  43. dawny bunkier - element systemu warownego Górny Śląsk, **ul. Szczekowicka**

Ponadto proponuje się założenie białych kart dla obiektów architektury w obrębie centrum miasta, powstałych w latach 1950 – 1960 na miejscu substancji wy-

---

burzonej, zniszczonej. Obiekty te stanowią istotny element w układzie urbanistycznym oraz posiadają walor zabytkowy.

Należy objąć je ochroną wraz z zabudową kompleksową rynku i przyległości.

Wykaz obiektu:

1. ul. Szeptyckiego 11 – kamienica mieszkalna
  2. ul. Zgaślika 1 – kamienica mieszkalno – usługowa
  3. ul. Zgaślika 3 - kamienica mieszkalno – usługowa
  4. ul. Rynek 11 – kamienica mieszkalna
  5. ul. Moniuszki 28-28D – kamienica mieszkalna
  6. ul. Moniuszki 24-24A/ Garncarska – kamienica mieszkalna
  7. ul. Koszarowa 1 – 4 – kamienica mieszkalna
  8. ul. Garncarska 5 – budynek mieszkalny
-
2. Organizacja konkursów dla dzieci i młodzieży w zakresie znajomości zasobów zabytkowych i ich historii na terenie Żor – w ramach rozwoju świadomości lokalnej społeczności.
  3. Opracowanie dokumentacji remontowo – konserwatorskich dla kaplic architektonicznych oraz kamiennych krzyży, celem przywrócenia ich pierwotnego wyglądu wraz z projektami aranżacji otoczenia – w ramach pozyskiwania funduszy unijnych (m.in. Priorytet - „Kultura”)
  4. Proponuje się utworzyć fundusz wspierający lokalne inicjatywy remontów konserwatorskich zabytków architektury (np. wymiana okien, stolarki drzwiowej, opracowanie dokumentacji remontowo – konserwatorskich, np. Elewacji).
  5. Zamierza się uporządkować zabudowę substandardową centrum, dysharmonizującą z otoczeniem, ujednolicenie charakteru i uporządkowanie szyldów oraz reklam na obiektach (sugeruje się wprowadzenie stosownej uchwały).
  6. Zamierza się opracować szlak edukacyjno – turystyczny – zarówno pieszy jak i rowerowy – w ramach historycznej zabudowy centrum oraz założeń pałacowo – dworsko – parkowych w pozostałych dzielnicach. Sugeruje się, aby efektem tych zamierzeń było wydanie publikacji np. w formie folderu turystycznego.

---

7. Sugeruje się podniesienie walorów historycznych założeń krajobrazowych. Ewentualne planowane inwestycje należy poprzedzić opracowaniem projektów zagospodarowania terenu wraz z zielenią komponowaną, m.in. dla następujących obszarów:

- teren parkowy przy cmentarzu – ul. Klimka/ Garncarska/ Męczenników Oświęcimskich

Efektom mogłoby być założenie parku kulturowego dla obszaru cmentarza z otoczeniem.

- teren cmentarza żydowskiego – ul. Cmentarna

8. Proponuje się opracowanie studium urbanistyczno – konserwatorskiego dla obszaru cmentarza zabytkowego zlokalizowanego przy ul. Klimka/ Garncarskiej/ Męczenników Oświęcimskich oraz dla cmentarza przy ul. Osińskiej.

Obiekty na przedmiotowych obszarach posiadają wysoki walor zabytkowy i są w bardzo złym stanie technicznym. Wiele nagrobków zachowało się w formie szczątkowej. Wymagają one pełnej inwentaryzacji, opracowania szczegółowych dokumentacji remontowo – konserwatorskich przed podjęciem ewentualnych działań inwestycyjnych.

**XIV.TABELA – DANE O OBIEKTACH WEDŁUG GMIN-
NEJ EWIDENCJI**

XV. ARCHEOLOGIA

Patrz: opracowanie archeologiczne – format A3.

XVI.SPISY

XVI.I.Spis ilustracji.

Ilustracja 1: Widok na stare miasto od strony południowej.....	10
Ilustracja 2: Rynek - strona południowo – wschodnia.....	12
Ilustracja 3: Rynek - strona wschodnia.....	14
Ilustracja 4: Rynek - w tle Ratusz - strona południowa.....	17
Ilustracja 5: Rynek / Szeptyckiego.....	23
Ilustracja 6: ulica Kościuszki / Bramkowa.....	23
Ilustracja 7: Narożnik ul. Szeptyckiego - Męczenników Oświęcimskich.....	37
Ilustracja 8: ulica Garncarska.....	44
Ilustracja 9: ulica Garncarska.....	46
Ilustracja 10: ulica Bałdyka od strony ulicy Moniuszki.....	49
Ilustracja 11: ulica Ogrodowa.....	54

XVII. LITERATURA

1. Dawne Żory w grafikach Stanisława Szwarca / [tekst Grzegorz Utrata]. - Żory: Drukarnia "Oldprint", [2003]
2. Ecclesia nostra - św. Filip i Jakub, Żory / zdjęcia Bożena Biczek-Szczepańska; tekst Katarzyna Aleksandra Podyma. - Żory: Muzeum Miejskie, [2001]
3. Historia miasta Żory na Górnym Śląsku: z dokumentów i akt urzędowych / oprac. Augustyn Weltzel; [tł. z niem. Zygmunt Krakowczyk i in.]. - 1 wyd. polskie. - Żory: Miejski Ośrodek Kultury, 1997
4. Osiny w latach 1305-2005 / [kol. red. Marta Bartoń et al.; oprac. tekstów Marek Baster]; Muzeum Miejskie w Żorach, Rada i Zarząd Dzielnicy Osiny. - Żory: Muzeum Miejskie, 2005
5. Zasoby przyrodnicze miasta Żory / zesp. aut. Wiesław Chmielewski et al. - Dąbrowa Górnicza: Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Śląskiego; Rudy Wielkie: Park Krajobrazowy "Cysterskie Kompozycje Krajobrazowe Rud Wielkich", 2001
6. Żory 1272-1997 / [oprac. graf. Katarzyna Janusz; red. Józef Chmiel, Jacek Pagiela]. - Bielsko-Biała: "Lucrum": staraniem Komisji Edukacji i Kultury Rady Miejskiej [etc.], cop. 1997 (Krak.: "Leyko")
7. Gmina wyznania mojżeszowego w Żorach 1511-1940: z badań nad historią miasta / Jan Delowicz. - Żory: Towarzystwo Miłośników Miasta Żory, 2002
8. Żory: ludzie i wydarzenia / Jan Delowicz. - Żory: Miejski Ośrodek Kultury: Muzeum Miejskie, 1999
9. Żory: zarys dziejów: wypisy / Bogdan Cimała, Jan Delowicz, Paweł Porwoł. - Żory: Rada Miejska i Zarząd Miasta: Towarzystwo Miłośników Miasta Żory, 1994
10. Żory piórem i pędzlem / [zespół red. Jadwiga Tabor, Urszula Niechoj]. - Żory: Towarzystwo Miłośników Miasta Żory. Centrum Regionalne, [2003]
11. Żory pod rządami Przemyslidów i Habsburgów: z badań nad historią miasta w latach 1327-1742 / Idzi Panic. - Żory: Towarzystwo Miłośników Miasta Żory: Drukarnia "Oldprint", cop. 2002
12. Żory we wczesnym średniowieczu: z badań nad historią miasta / Idzi Panic. - Żory: Towarzystwo Miłośników Miasta Żory, cop. 2000
13. Zabytki Sztuki w Polsce – Śląsk, Warszawa, Marburg 2005